ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ

- Республикалық ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналы
- Республиканский информационный научно-методический журнал

№5(21) (2026 ж. Мамыр/Май 2026 г.)

Құрметті ер азаматтар, бейбіт өміріміздің сақшылары!

Сіздерді 7 мамыр — Отан қорғаушылар күнімен шын жүректен құттықтаймыз!

Шығыс Қазақстан облысының білім басқармасы
Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің
"№47 жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

ВЕСТНИК УЧИТЕЛЯ

ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ

«ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» республикалық ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының №5(21) (2026 ж. Мамыр) шығарылымы.
Выпуск №5(21) (Май 2026 г.) республиканского информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ».

Басылымның кезеңділігі - айына 4 рет шығады

№ KZ35VPY00132871 есепке қоюы туралы
КУӘЛІК

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитетінде берілген

Периодичность издания — 4 раза в месяц.

СВИДЕТЕЛЬСТВО
о постановке на учет № KZ35VPY00132871

Выдано Комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан

ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒЫТЫ:
білім беру саласындағы оқу-әдістемелік, ғылыми-тәжірибелік, ақпараттық -сараптамалық, педагогикалық инновациялық тәжірибелерді тарату бойынша материалдар жариялау.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ:
публикация материалов по распространению учебно-методического, научно-практического, информационно-аналитического, педагогического инновационного опыта в области образования.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан
Дүйсенбекова Б.Н. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қарағанды медицина университеті
Дүзбаева Н.М. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Каскарбаева Б.Б. – педагог-шебер
Қасқабаева Ф.С. – педагог-шебер
Есенова Ш.Б. – педагог-зерттеуші
Иманбек Ә.О. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Алшынов А.Ә. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

Материалдардың анықтығына авторлар жауапты болады.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Ответственность за достоверность материалов несут авторы. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы

«ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының авторларға арналған ережелерімен QR-кодты сканерлеу арқылы таныса аласыз.
С правилами для авторов информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗ ХАБАРШЫСЫ.KZ» вы можете ознакомиться, отсканировав QR-код.

Мазмұны / Содержание

Сулейменова К.Ш., Есмагулова Г.С. Баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастырудағы ұлттық құндылықтардың орны 4
Мамутова З.К. Заманауи білім беру жүйесінде мониторинг жүргізудің ерекшеліктері 8
Айымбаева Г.М. Ақ ұлпалар 10
Жунусова Л.Ж. В поисках звездочек 14
Кожанова Ш.Ш. «Сиқырлы ұлпақарлар» 19
Мендибаева А.Б. «Аққала» 23
Ахаева А.Р. Рассказывание сказки «Два жадных медвежонка» с использованием теневого театра 26
Қасымбекова П.М. Сиқырлы асықтар 30
Шарипова М.Ш. "Кто управляет транспортом?" 32
Шериева Б.Т. «Қоянның үйшігі» ертегісі 37
Каримбаева Г.А. Су асты патшалығы 40
Каныбекова Л.М. «Сравни и назови» 42
Стамкулова Д.Б. «Дыбыстар әлеміне саяхат» 44
Актасова А.З., Коянбаева Ш.Е. Балалардың балабақшаға бейімделу процесін жеңілдетудің педагогикалық-психологиялық негіздері 47
Акилова Ж.Ж. Биология сабағында инновациялық оқыту технологиялары арқылы метапәндік құзыреттілікті қалыптастыру 48
Ибраймова Э.Т. Инклюзивті білім беру жағдайындағы педагог ассистент қызметінің стратегиялық маңызы 52
Санай А. Ойынмен сінген өнеге 55
Карабаева М.И. Внеклассное мероприятие «Мои друзья» 59
Турлибаева А.А., Аманша А.А., Зияева Г.К. Интегралды тапсырмалар арқылы оқушылардың зерттеушілік және шығармашылық қабілеттерін дамыту 62
Балашбаева А.А. Формирование функциональной грамотности младших школьников 69
Алдабергенова С.Ж. Саусақ жаттығулары арқылы бала тілін дамыту 72
Әнеш Д.Ж. Шежіре тарихи дереккөз ретінде 74
Баубекова Г.Д. Математика сабақтарында ойын элементтерін кіріктіру 76

Сулейменова Кулпаш Шаркеновна[1] - тәрбиеші, педагог-сарапшы
Есмагулова Гульнар Скаковна[2] - тәрбиеші, педагог-модератор
[1,2]Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қаласының білім бөлімінің № 11 бөбекжайы» КМҚК

БАЛАНЫҢ БОЙЫНДА ПАТРИОТТЫҚ СЕЗІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ ОРНЫ

Аннотация. Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың бойында патриоттық сезімді қалыптастырудағы ұлттық құндылықтардың маңызы ғылыми-публицистикалық және әдеби тұрғыдан жан-жақты талданады, тәрбиешінің кәсіби қызметіндегі осы бағыттың мазмұндық, әдістемелік және тәрбиелік қырлары терең пайымдалады. Автор баланың тұлғалық дамуының бастапқы кезеңінде ұлттық сана мен рухани негіздердің қалыптасуы оның болашақ азаматтық ұстанымына тікелей әсер ететінін негіздей отырып, ұлттық құндылықтарды жүйелі түрде енгізудің өзектілігін айқындайды. Мақалада ұлттық дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, тіл, мәдениет және тарихи жад ұғымдарының тәрбиелік әлеуеті кеңінен ашылып, олардың бала психологиясымен байланысы сараланады. Патриоттық тәрбие ұғымы тек отансүйгіштік сезіммен шектелмей, ол әлеуметтік жауапкершілік, адамгершілік, мәдени сәйкестік секілді кешенді қасиеттердің қалыптасуын қамтитыны дәлелденеді. Автор ұлттық құндылықтарды игерту үдерісінде ойын, көркем сөз, салт-дәстүр элементтерін пайдаланудың тиімділігін көрсетіп, олардың баланың эмоционалдық және танымдық дамуына ықпалын сипаттайды. Зерттеу мазмұны тәрбиешілерге практикалық тұрғыдан бағыт-бағдар беріп, ұлттық тәрбиені жүзеге асырудың заманауи тәсілдерін ұсынады. Мақала білім беру саласының мамандарына, тәрбиешілерге және педагогика саласын зерттеушілерге арналған.

Кілт сөздер: патриоттық тәрбие, ұлттық құндылықтар, мектепке дейінгі тәрбие, рухани даму, мәдени мұра, дәстүр, тәрбиеші, тұлғалық қалыптасу, ұлттық сана, әлеуметтік бейімделу.

Қазіргі жаһандану үдерісі қарқын алған кезеңде ұлттық болмысты сақтау мен оны келер ұрпақтың санасына сіңіру мәселесі ерекше өзектілікке ие болып отыр, өйткені мәдениеттер тоғысында жеке тұлғаның өзіндік «Менін» жоғалтпай, ұлттық ерекшелігін сақтай білуі оның рухани тұтастығының кепілі ретінде қарастырылады. Осы тұрғыдан алғанда мектепке дейінгі тәрбие жүйесінде баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастыру тек білім беру міндеті ғана емес, ол қоғамдық тұрақтылық пен ұлттық бірегейлікті қамтамасыз ететін стратегиялық бағыт ретінде танылады. Баланың алғашқы әлеуметтік ортасы болып табылатын балабақшада тәрбиеші ұлттық құндылықтарды мақсатты әрі жүйелі түрде енгізу арқылы оның дүниетанымының іргетасын қалайды. Ұлттық құндылықтар ұғымы тек салт-дәстүрлер жиынтығы емес, ол халықтың тарихи тәжірибесі, рухани мұрасы және өмір сүру философиясының көрінісі болып табылады. Бала осы құндылықтарды меңгеру арқылы өз халқының мәдени кеңістігіне енеді, бұл оның әлеуметтік сәйкестігінің қалыптасуына негіз болады. Патриоттық сезімнің бастауында туған жерге деген сүйіспеншілік, ана тіліне құрмет

және ұлттық мәдениетке қызығушылық жатыр, бұл қасиеттер ерте жастан қалыптасқанда ғана тұрақты сипатқа ие болады. Тәрбиеші баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып, ұлттық мазмұндағы материалдарды қызықты әрі түсінікті формада ұсынуы тиіс. Ұлттық құндылықтар арқылы бала қоршаған әлемді танып қана қоймай, өзінің сол әлемдегі орнын сезінеді. Бұл оның тұлғалық дамуына оң әсер етеді. Осылайша ұлттық құндылықтар патриоттық тәрбиенің негізгі өзегі ретінде көрініс табады.

Баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастыру үдерісі күрделі әрі көпқырлы болғандықтан, ол тек ақпарат берумен шектелмей, эмоционалдық әсер ету, тәжірибелік әрекет және тұлғалық қатынас арқылы жүзеге асуы тиіс, бұл жерде ұлттық құндылықтардың тәрбиелік әлеуеті ерекше маңызға ие болады. Бала ұлттық дәстүрлермен танысу барысында тек белгілі бір әрекеттерді қайталап қана қоймай, олардың мағынасын түсінуге ұмтылады, бұл оның ойлау қабілетін дамытады. Әдет-ғұрыптар мен салт-дәстүрлердің мазмұнында халықтың дүниетанымы, моральдық нормалары және эстетикалық талғамы көрініс табады, осыны бала санасына жеткізу тәрбиешінің кәсіби шеберлігіне байланысты. Ұлттық ойындар баланың физикалық және психологиялық дамуына ықпал ете отырып, оның ұжымдық әрекетке бейімделуін қамтамасыз етеді. Халық ауыз әдебиеті үлгілері арқылы бала тіл байлығын арттырып, көркем ойлау қабілетін жетілдіреді. Тәрбиеші осы құралдарды үйлесімді пайдалану арқылы баланың қызығушылығын оятады. Патриоттық тәрбие барысында баланың эмоциялық күйі ерекше назарда болуы тиіс, себебі жағымды эмоция арқылы берілген ақпарат терең әрі ұзақ сақталады. Ұлттық құндылықтар баланың өзіндік бағасын қалыптастырып, оның қоғамдағы орнын сезінуіне көмектеседі. Бұл өз кезегінде әлеуметтік жауапкершіліктің дамуына негіз болады. Патриоттық сезім тек сөз жүзінде емес, әрекет арқылы бекітілуі қажет, сондықтан тәрбиеші балаларды ұлттық мазмұндағы іс-шараларға белсенді қатыстыруы тиіс.

Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбие жұмысының мазмұны ұлттық құндылықтармен байытылған жағдайда ғана баланың тұлғалық дамуы үйлесімді сипат алады, өйткені бұл құндылықтар оның рухани әлемін қалыптастырып, өмірлік бағдарын айқындайды. Тәрбиеші ұлттық мәдениеттің тасымалдаушысы ретінде баланың санасына рухани мағыналарды жеткізуші рөлін атқарады, бұл жауапкершілік жоғары кәсіби дайындықты талап етеді. Баланың ұлттық сана-сезімі біртіндеп қалыптасады, бұл үдеріс жүйелілік пен сабақтастықты қажет етеді. Ұлттық мерекелер мен рәсімдер баланың мәдени тәжірибесін кеңейтіп, оның эмоционалдық әлемін байытады. Тәрбиеші әрбір іс-шараның тәрбиелік мәнін ашып көрсетуі тиіс. Бала ұлттық киім, музыка, тағамдар арқылы өз халқының мәдениетін сезінеді. Бұл оның мәдени сәйкестігінің қалыптасуына ықпал етеді. Патриоттық тәрбие тек өткенді дәріптеумен шектелмеуі керек, ол қазіргі қоғаммен байланыста қарастырылуы тиіс. Бала өз елінің дамуына үлес қосуға деген ұмтылысты ерте жастан сезінуі қажет. Бұл оның болашақтағы азаматтық ұстанымының негізін қалайды. Осылайша ұлттық құндылықтар баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін маңызды фактор ретінде көрінеді.

Ұлттық құндылықтарды тәрбие үдерісіне енгізу арқылы баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастыру тек мазмұндық толықтырумен шектелмейтін, керісінше терең психологиялық және мәдени ықпал ету тетіктерін қамтитын күрделі педагогикалық құбылыс ретінде қарастырылуы тиіс, өйткені бала ұлттық мазмұнмен жүйелі түрде бетпе-бет келген сайын оның санасында белгілі бір символдық бейнелер, мағыналық байланыстар және рухани бағдарлар қалыптаса бастайды. Осындай үдерісте тәрбиеші тек ақпарат жеткізуші емес, баланың мәдени тәжірибесін ұйымдастырушы ретінде әрекет етеді, сол арқылы балаға сыртқы әлемді ұлттық көзқарас тұрғысынан тануға мүмкіндік береді. Ұлттық құндылықтардың мазмұнына енген ұғымдар мен түсініктер баланың тілдік қорын ғана байытып қоймай, оның ойлау құрылымын ұлттық ерекшелікпен қалыптастыруға ықпал етеді, бұл оның дүниені қабылдау тәсілін өзгертеді. Бала ұлттық мәдениеттің элементтерімен әрекеттесу барысында белгілі бір эмоционалдық тәжірибе жинақтайды, бұл тәжірибе оның ішкі сенім жүйесіне айналып, тұрақты мінез-құлық үлгілерін қалыптастырады. Осындай жағдайда патриоттық сезім сырттан таңылатын ұғым емес, баланың ішкі қажеттілігіне айналады, бұл оның шынайы

әрі берік болуын қамтамасыз етеді. Тәрбиеші баланың осы ішкі үдерістерін байқап, оларды бағыттап отыруы қажет, себебі әрбір баланың қабылдау деңгейі мен эмоционалдық реакциясы әртүрлі болады. Ұлттық мазмұндағы әрекеттер баланың өзіндік тәжірибесін кеңейтіп, оның қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттырады, бұл өз кезегінде танымдық белсенділіктің артуына алып келеді. Бала өз халқының мәдениетін таныған сайын, ол өз болмысын түсіне бастайды, бұл оның тұлғалық тұтастығын қалыптастыруға негіз болады. Патриоттық сезімнің қалыптасуы баланың әлеуметтік байланыстарын нығайтып, оның ұжымдағы орнын айқындауға көмектеседі. Осылайша ұлттық құндылықтар баланың ішкі әлемін байытып, оның тұлғалық дамуына терең әсер ететін маңызды құрал ретінде көрінеді.

Ұлттық құндылықтарды меңгеру барысында баланың бойында қалыптасатын патриоттық сезім тек эмоционалдық деңгейде қалып қоймай, ол біртіндеп саналы әрекетке ұласатын кешенді құбылысқа айналады, өйткені бала белгілі бір құндылықтарды түсінген сайын оларды өз мінез-құлқында көрсетуге ұмтылады. Бұл үдерісте тәрбиеші баланың тәжірибесін кеңейтетін түрлі педагогикалық жағдайлар ұйымдастыруы тиіс, сол арқылы бала ұлттық мазмұнды тек қабылдап қана қоймай, оны өмірлік тәжірибесіне енгізеді. Ұлттық құндылықтар баланың қоршаған ортаға деген көзқарасын қалыптастырып, оның әлеуметтік нормаларды қабылдауына ықпал етеді, бұл оның мінез-құлқының тұрақтылығын қамтамасыз етеді. Бала ұлттық мәдениеттің мәнін түсінген сайын, ол өз әрекеттерінің қоғам үшін маңызын сезіне бастайды, бұл оның жауапкершілік деңгейін арттырады. Осындай жағдайда патриоттық сезім тек абстрактілі ұғым ретінде емес, нақты әрекеттер арқылы көрініс табатын қасиетке айналады. Тәрбиеші баланың әрбір жетістігін байқап, оны мадақтау арқылы оның ішкі мотивациясын күшейтуі қажет, себебі бұл оның әрі қарай дамуына серпін береді. Ұлттық мазмұндағы тапсырмалар баланың шығармашылық қабілетін дамытып, оның өзіндік шешім қабылдау дағдыларын қалыптастырады. Бала өз тәжірибесінде ұлттық құндылықтарды қолданған сайын, ол оларды тереңірек түсінеді және қабылдайды. Бұл оның тұлғалық дамуына оң әсер етіп, оның өзіндік бағасының қалыптасуына ықпал етеді. Нәтижесінде бала өз ортасында белсенді, жауапты және саналы тұлға ретінде қалыптасады.

Патриоттық тәрбиені жүзеге асыру барысында ұлттық құндылықтардың әлеуетін тиімді пайдалану тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігін ғана емес, оның шығармашылық ойлау қабілетін де талап ететін күрделі үдеріс болып табылады, өйткені әрбір педагогикалық әрекет баланың ішкі әлеміне әсер етудің нәзік механизмдері арқылы жүзеге асады. Тәрбиеші ұлттық мазмұнды баланың жас ерекшеліктеріне бейімдей отырып, оны қызықты әрі түсінікті формада ұсынуы тиіс, себебі бұл баланың оқу мен тәрбиеге деген қызығушылығын арттырады. Ұлттық құндылықтардың тәрбиелік әлеуеті олардың мазмұнында ғана емес, оларды жеткізу тәсілінде де көрініс табады, сондықтан педагогикалық әдістердің алуан түрлілігі маңызды рөл атқарады. Бала ұлттық мазмұндағы әрекеттерге белсенді қатысқан сайын, оның танымдық және эмоционалдық дамуы қатар жүреді, бұл оның тұлғалық қалыптасуын жеделдетеді. Тәрбиеші баланың жетістіктерін жүйелі түрде бақылап, оның даму динамикасын ескеруі қажет, себебі бұл оқыту процесінің тиімділігін арттырады. Ұлттық құндылықтар арқылы бала өз халқының мәдениетін құрметтеуге үйреніп қана қоймай, оны сақтауға деген ішкі қажеттілікті сезінеді. Бұл оның азаматтық позициясының қалыптасуына негіз болады. Тәрбиеші ұлттық тәрбиені жүзеге асыру барысында баланың дербестігін дамытуға ерекше көңіл бөлуі тиіс, себебі дербес әрекет арқылы бала өз тәжірибесін қалыптастырады. Ұлттық мазмұндағы тапсырмалар баланың ойлау икемділігін арттырып, оның шығармашылық әлеуетін ашады. Осылайша ұлттық құндылықтар патриоттық тәрбиенің тиімділігін арттыратын маңызды құрал ретінде көрінеді.

Ұлттық құндылықтарға негізделген патриоттық тәрбие баланың тұлғалық дамуын кешенді түрде қамтамасыз ететіндіктен, бұл үдерісте тәрбиеші тек білім беруші емес, сонымен бірге баланың рухани әлемін қалыптастырушы тұлға ретінде әрекет етеді, бұл оның кәсіби жауапкершілігін арттырады. Баланың бойында қалыптасқан патриоттық сезім оның күнделікті әрекеттерінде көрініс таба бастайды, бұл оның мінез-құлқының тұрақтылығын қамтамасыз

етеді. Ұлттық құндылықтар арқылы бала өз халқының тарихын түсініп қана қоймай, оның болашағына деген жауапкершілікті сезінеді, бұл оның азаматтық сана-сезімінің қалыптасуына ықпал етеді. Тәрбиеші ұлттық тәрбиені жүзеге асыру барысында баланың эмоционалдық жағдайын үнемі назарда ұстап, оған қолдау көрсетуі тиіс, себебі жағымды психологиялық орта баланың дамуына оң әсер етеді. Ұлттық мазмұндағы әрекеттер баланың әлеуметтік байланыстарын нығайтып, оның ұжымда өз орнын табуына көмектеседі. Бұл оның коммуникативтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бала ұлттық құндылықтарды меңгеру арқылы өз болмысын түсінеді және оны бағалай бастайды, бұл оның өзіндік бағасының қалыптасуына негіз болады. Тәрбиеші осы үдерісті жүйелі түрде ұйымдастырып, баланың дамуына жағдай жасауы тиіс. Ұлттық құндылықтар арқылы қалыптасқан патриоттық сезім баланың өмірлік ұстанымына айналады. Нәтижесінде бала қоғамның белсенді және саналы мүшесі ретінде қалыптасады.

Қорытынды. Ұлттық құндылықтар баланың бойында патриоттық сезімді қалыптастырудың негізгі тірегі ретінде айқындалып, оның тұлғалық, әлеуметтік және рухани дамуын қамтамасыз ететін кешенді құрал ретінде қарастырылады, өйткені бұл құндылықтар баланың дүниетанымын қалыптастырып, оның өмірлік ұстанымын айқындайды. Тәрбиеші ұлттық тәрбиені жүзеге асыру барысында баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді әдістерді қолдануы тиіс. Патриоттық тәрбие баланың болашақтағы азаматтық жауапкершілігінің негізін қалайды. Ұлттық құндылықтарды меңгеру арқылы бала өз халқының мәдениетін құрметтеп, оны сақтауға ұмтылады. Бұл оның тұлғалық дамуына оң әсер етеді. Осылайша ұлттық құндылықтар тәрбие үдерісінің ажырамас бөлігі ретінде қарастырылып, оның тиімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Тельнова Ж.Н., Малашенкова В.Л., Мякишева М.В., Намсинк Е.В. Организационно-педагогические условия патриотического воспитания детей дошкольного возраста. // Наука о человеке: гуманитарные исследования. – 2021. – Т.15. – №4. – С. 156-166. DOI: 10.17238/issn1998-5320.2021.15.4.17.

2. Mokeyeva, E.V. & Andreeva, I.N. (2016). Civic and Patriotic Education of Pre-School Children. International Journal of Environmental and Science Education, 11(9), 2223-2236. ISSN: 1306-3065.

3. Inshakov, A. (2017). Theoretical Bases of Patriotic Education of Preschool Children in Psychological and Pedagogical Literature. Science and Education, 2, 69-74. Odessa.

Мамутова Зарухан Коскуатовна
Маңғыстау облысының білім басқармасының Ақтау қаласы бойынша білім бөлімінің
«№21 жалпы білім беретін мектеп» КММ-нің директоры

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ МОНИТОРИНГ ЖҮРГІЗУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазіргі таңда білім беру жүйесі қарқынды өзгерістер мен жаңашылдықтарға толы динамикалық салаға айналды. Бұл өзгерістер қоғамның сұранысымен, технологиялардың дамуымен және білім сапасына қойылатын талаптардың артуымен тығыз байланысты. Осындай жағдайда білім беру сапасын қамтамасыз ету мен арттырудың маңызды құралдарының бірі – мониторинг жүйесі болып табылады. Мониторинг – бұл тек бақылау ғана емес, ол білім беру үдерісінің барлық кезеңдерін қамтитын, нәтижелерді талдауға және тиімді шешім қабылдауға мүмкіндік беретін кешенді процесс.

Заманауи білім беру жүйесінде мониторинг жүргізу дәстүрлі бақылаудан айтарлықтай ерекшеленеді. Ол деректерге негізделген басқару, цифрлық технологияларды пайдалану, жүйелілік пен үздіксіздік қағидаттарына сүйенеді. Сондықтан мониторинг жүргізудің ерекшеліктерін терең түсіну – білім сапасын арттырудың басты шарттарының бірі.

Мониторингтің мәні мен мақсаты

Білім беру жүйесіндегі мониторинг – оқу үдерісінің жай-күйін жүйелі түрде бақылау, талдау, салыстыру және қорытындылау арқылы оның тиімділігін анықтауға бағытталған қызмет. Оның негізгі мақсаты – білім сапасын арттыру, оқыту нәтижелерін жақсарту және педагогикалық қызметтің тиімділігін қамтамасыз ету.

Мониторингтің міндеттері:

- оқу жетістіктерін анықтау және бағалау;
- білім беру сапасының деңгейін талдау;
- проблемалық аймақтарды айқындау;
- басқарушылық шешімдер қабылдауға негіз болу;
- оқыту процесін жетілдіру жолдарын ұсыну.

Заманауи мониторингтің негізгі ерекшеліктері

1. Жүйелілік және үздіксіздік

Заманауи мониторинг бір реттік тексерумен шектелмейді. Ол белгілі бір кезеңдер бойынша тұрақты түрде жүргізіліп, білім беру үдерісінің динамикасын бақылауға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл оқушылардың даму траекториясын анықтауға және уақытылы түзету жұмыстарын жүргізуге жағдай жасайды.

2. Деректерге негізделген басқару (Data-driven approach)

Қазіргі мониторинг нақты деректерге сүйенеді. Әрбір нәтиже сандық және сапалық көрсеткіштер арқылы талданады. Бұл мұғалімдерге субъективті бағалаудан арылып, нақты дәлелдерге негізделген шешім қабылдауға мүмкіндік береді.

3. Цифрландыру және технологияларды пайдалану

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы мониторинг жүргізуді жаңа деңгейге көтерді. Онлайн тесттер, электронды журналдар, білім беру платформалары арқылы деректерді жинау, сақтау және талдау әлдеқайда жеңілдеді. Бұл уақытты үнемдеп қана қоймай, нәтижелердің нақтылығын арттырады.

4. Кешенділік және көпқырлылық

Заманауи мониторинг тек оқушылардың білімін ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің кәсіби деңгейін, оқыту әдістерінің тиімділігін, оқу ортасының сапасын да қамтиды. Яғни, ол білім беру жүйесін тұтас қарастырады.

5. Ашықтық және қолжетімділік

Мониторинг нәтижелері білім беру үдерісіне қатысушыларға (мұғалімдер, әкімшілік, ата-аналар) қолжетімді болуы тиіс. Бұл ашықтық сенімді арттырып, ортақ жауапкершілікті қалыптастырады.

6. Нәтижеге бағдарлану

Қазіргі мониторинг тек процесті бақылаумен шектелмей, нақты нәтижеге бағытталады. Оқушылардың оқу жетістіктері, дағдылары мен құзыреттіліктері басты назарда болады.

Мониторинг жүргізудің әдістері мен құралдары

Заманауи білім беру жүйесінде мониторинг жүргізу үшін түрлі әдістер мен құралдар қолданылады:

- **Тесттер** – білім деңгейін анықтаудың ең тиімді тәсілдерінің бірі;
- **Бақылау жұмыстары** – оқушылардың білімін терең тексеруге мүмкіндік береді;
- **Сауалнамалар** – оқушылардың, мұғалімдердің және ата-аналардың пікірін анықтайды;
- **Талдау кестелері** – нәтижелерді салыстыру және динамиканы көру үшін қолданылады;
- **Бақылау және интервью** – сапалық деректер алуға мүмкіндік береді;
- **Электронды платформалар** – деректерді автоматты түрде жинақтауға көмектеседі.

Мониторинг кезеңдері

Мониторинг үдерісі бірнеше кезеңнен тұрады:

1. **Мәлімет жинау** – тест, бақылау, сауалнама арқылы ақпарат алу;
2. **Талдау** – алынған нәтижелерді сараптау;
3. **Салыстыру** – алдыңғы көрсеткіштермен немесе стандарттармен салыстыру;
4. **Қорытынды жасау** – нақты шешімдер қабылдау және ұсыныстар беру.

Бұл кезеңдердің әрқайсысы өзара байланысты және жүйелі түрде жүзеге асырылуы тиіс.

Мониторингтің білім сапасына әсері

Дұрыс ұйымдастырылған мониторинг:

- оқыту сапасын арттырады;
- оқушылардың біліміндегі олқылықтарды уақытылы анықтайды;
- мұғалімнің жұмысын жетілдіруге ықпал етеді;
- тиімді әдіс-тәсілдерді таңдауға көмектеседі;
- білім беру ұйымының жалпы нәтижелілігін көтереді.

Мониторинг арқылы алынған деректер педагогикалық шешімдердің сапасын арттырып, білім беру жүйесінің тұрақты дамуына негіз болады.

Қиындықтар мен оларды шешу жолдары

Мониторинг жүргізу барысында бірқатар қиындықтар кездесуі мүмкін:

- деректердің жеткіліксіздігі немесе дәл еместігі;
- мұғалімдердің мониторинг жүргізу дағдыларының төмендігі;
- уақыт тапшылығы;
- цифрлық құралдарды толық меңгермеу.

Бұл мәселелерді шешу үшін:

- мұғалімдердің біліктілігін арттыру;
- цифрлық сауаттылықты дамыту;

• мониторинг құралдарын жетілдіру;
• жүйелі әдістемелік қолдау көрсету қажет.

Қорытындылай келе, заманауи білім беру жүйесінде мониторинг жүргізу – білім сапасын арттырудың негізгі тетіктерінің бірі. Ол тек бақылау құралы емес, білім беру процесін жетілдіруге бағытталған стратегиялық механизм болып табылады. Жүйелі, деректерге негізделген және цифрлық технологиялармен қамтамасыз етілген мониторинг білім беру ұйымдарының тиімді жұмыс істеуіне және оқушылардың сапалы білім алуына мүмкіндік береді.

Сондықтан әрбір педагог мониторингтің мәнін терең түсініп, оны тәжірибеде тиімді қолдана білуі тиіс. Тек сонда ғана білім беру жүйесі заман талабына сай дамып, жоғары нәтижелерге қол жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбдіғапбарова Ұ. М. Білім беру сапасын бағалау және мониторинг жүргізу негіздері. – Алматы, 2015.
2. Құсайынов А. Қ. Білім сапасын басқару. – Алматы: Рауан, 2013.
3. Қазіргі білім беру жүйесіндегі цифрлық технологиялар: әдістемелік нұсқаулық. – Алматы, 2020.

Айымбаева Гульжазира Маратовна
Тәрбиеші, педогог-модератор
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

АҚ ҰЛПАЛАР

(Ашық ұйымдастырылған іс-әрекет)

Білім беру саласы: Таным, Қатынас
Бөлімі: Сауат ашу
Тақырыбы: Ақ ұлпалар.
Мақсаты: Балалардың дыбысты естіп,ажырата білуін, буынға бөлу, сөйлем құрау дағдылырын дамыту. «Қар» сөздеріне талдау жасауға үйрету.
Міндеттері: Дыбысты дұрыс айтуға үйрету.
Сөздерді буынға бөлу
Сурет бойынша сөйлем құрау
Зейінін, ойлау қабілетін дамыту.
Көрнекіліктер: Ақ ұлпа (дыбыс,буын,әңгіме), суретті карточкалар, қыс көрінісі, қызыл ,көк фишкалар, магнитті тақта.

Дамытушылық:
-Балалардың ойлау, тыңдау, есте сақтау қабілеттерін дамыту.
-Байланыстырып сөйлеу дағдыларын жетілдіру.
Тәрбиелік:
-Ұқыптылыққа, ұйымшылдыққа, табиғатты аялауға тәрбиелеу.
Іс-әрекет барысы
1. Ұйымдастыру кезеңі
Балалар іс-әрекетімізді Жылулық шеңберімен бастайық
Жылулық шеңбері
Біз- аппақ ақ ұллпа
Қардай таза баламыз
Сауат ашып үйреніп
Білімді боп өсеміз
Күніміз сәтті өтсін!
Кәне балалар ,қазір жылдың қай мезілі?
-Қыс
Қыс мезілінде неше ай бар?
-Үш ай
Атап кетейікші Желтоқсан,Қаңтар, Ақпан
Қазір қай ай?
-Ақпан
Қыс мезгілінің ерекшелігін айтып өтейікші
-Күн суытып қар жауады, жердің бәрі аппақ қар болады.
Адамдар жылы киімдер киеді.
-Балалар қыста қандай ойындар ойнаймыз?
Аққала жасаймыз,канки тебеміз ,шанамен сырғып ойнаймыз
2.Қызығушылығын ояту
Жел болып, есік қағылады,жерде хат жатыр.
Тәрбиеші : ақ ұлпа бейнесі бар хатты алады көрсетеді.
-Балалар қараңдаршы ,хат жатыр ,кімнен екенін көрейік .
Хаттың сырты да ерекше ішінде сондай ерекше әдемі көрінеді.
Ақ ұлпа бізге қызықты тапсырмалар беріп жіберіпті
Тәрбиеші: Балалар ақ ұлпаның тапсырмаларын орындаймыз ба?
Балалар : -ия орындаймыз
Негізгі бөлім
1. Тапсырма:
Бірнеше сұрақтар беріпті
-Дыбыс дегеніміз не? Әріп дегеніміз не?
-Дыбыс дегеніміз құлақпен естиміз, ауызбен айтамыз
-Әріп дегеніміз көзбен көреміз, қолмен жазамыз
-Дыбыстар нешеге бөлінеді?
-Дауысты дыбыс. Дауыссыз дыбыс болып екіге бөлінеді
-Дауысты және дауыссыз дыбыстар дегеніміз не?
-Дауысы дыбыстар, ауыз қуысында еркін кедергіге ұшырамай сөзылып шығатын дыбыстарды айтасыз.
-Дауыссыз дыбыстар кедергіге ұшырап қысылып шығатын дыбыстарды дауыссыз дыбыстар дейміз.
қандай түспен текшеленеді?
-Дауысты дыбыстар қызыл түспен, дауыссыз дыбыстар көк түспен белгіленеді.
-Буын дегеніміз не?
-Сөзде неше дауысты дыбыс болса сонша буын болады.

Балалар жарайсыңдар бірінші тапсырманы дұрыс орындадыңдар.
2. Тапсырманы орындамас бұрын тіл ширату жаттығуын жасап жіберейік.
Тіл ұстарту жаттығуы
Ыс – ыс – ыс, Келіп жетті қыс.
Ар – ар – ар, Жауады қар.
Яз – яз – яз Сақылдаған сары аяз.
Ран – ран – ран, Соғады боран.
На – на – на, Зулайды шана.
2. Тапсырма : «Қар» сөзін текше арқылы талдау
(барлық балалар карточкамен жеке жұмыс жасайды)
Дұрыс талдау жасау үшін,қай түспен дауысты дыбыстарды,қатаң дауыссыз дыбыстарды,жіңішке дауыссыз дыбыстарды белгілейтінімізді еске түсірейік.
Қыс- жылдың ең суық мезгілі.Қар жауады ,аяз болады.
Ал балалар енді алдарыңдар тұрған суретте не көріп тұрсыңдар ?
Тәрбиеші: қыс мегілі суық аяз болады және қар жауады
Балалар ненің суреті бар?
-Қар жауып тұрған сурет
Тәрбиеші: Алдарында қар жауып тұрған сурет
«Қар» Сөзін талдау
Сөз : «қар»
Сөздегі дыбыс саны: 3
Қ-к-қ
-Қатаң дауыссыз дыбыс
-Тіл артқа тартылады
-Ұн шықпайды
Оны қай түспен белгілейміз?
-көк түспен
-Сөздегі екенші дыбыс қандай?
А-а-а
А- дауысты дыбыс
-Ауыз кең ашылады
-Дауыс анық созып айтуға болады
Оны қай түспен белгілейміз ?
-Қызыл түспен
-Үшінші дыбыс қандай?
Р-р-р
-Үнді дауыссыз дыбыс
-Тіл дірілдейді
-Дауыс бар созылып айтылады
Оны қандай түспен белгілейміз ?
-көк түспен
«Қар»- бір буынды сөз
3 дыбыстан тұрады
1 дауысты, 2 дауыссыз бар
-«Қар» сөзінде неше буын бар?
1 буын бар
Сергіту сәті:
Ақұлпа қар ұшады
Жерге баяу қонады
Қыс келіпті далама
Көңіл силап балаға.

3.Тапсырма :
Суреттегі бейнелерді атын айтып буынға болып терезе ұяшықтарына қою.
4. Тапсырма: Сурет бойына сөйлем құрастыру
Қар ,Қыс ,аққала ,шана сөздеріне сөйлем құрату.Сөйлемдегі сөз санын санау.
Қорытынды:
-Балалар бізге кім хат беріп жіберіпті?
-Ақ ұлпалар
-Хатта не жазылыпты?
-Балалар тапсырмалар
Бірінші тапсырмада дыбыстар туралы айтып шықтық
3. Тапсырмада «Қыс» , «Қар» сөздеріне талдау жасадық
4. Суреттер бойынша буынға бөлу,сөз санын санадық
5. Сурет бойынша сөйлем құрадық
Жарайсыңдар балалар .Сендер тапсырмаларды дұрыс орындадыңдар сондықтан
Бізге ақұлпалар кереметтеі смайл беріп жіберіпті
Сендер өте білімді балаларсыңдар
Әр балаға смайл қойып шығу

Жунусова Луиза Жахановна
Воспитатель предшкольной группы, педагог-исследователь
КГУ комплекс «Начальная школа-сад №31»
Туркестанская область, г.Туркестан

В ПОИСКАХ ЗВЕЗДОЧЕК

Цель:Создать условия для познавательного развития детей , закрепить пройденный материал по основам математики.
Задачи:

- Упражнять детей в прямом и обратном счёте, ориентировке в пространстве.
- Закрепить представления о геометрических фигурах, величине предметов, времени суток и года.
- Познакомить с понятиями «широкий-узкий»
- Обучать умению определять длину, высоту, ширину и полноту предметов
- Развивать логическое мышление, любознательность.
- Способствовать развитию речи, умения аргументировать свои высказывания.
- Формировать дружеские взаимоотношения между детьми.

Виды детской деятельности: познавательная,игровая, продуктивная, музыкальная.
Методические приёмы:
• Игровые *(использование сюрпризных моментов)*.
• Наглядные *(использование пособий, иллюстраций, музыкальное сопровождение)*.
• Словесные (вопросы, пояснение, сравнение, индивидуальные ответы детей).
• Поощрение, побуждение к самоанализу деятельности.
Материалы и оборудование:
Магнитная доска ,на каждого ребенка конверты с карточками - цифрами, геометрические фигуры.
Ход мероприятия:
Организационный момент:
Воспитатель: Ребята, я рада вас видеть. Встаньте, пожалуйста, в круг.
Вы знаете, что каждый день начинается с рассвета. А чтобы день был прекрасным, его нужно встречать с улыбкой. Настроение поднимается, когда все друг другу улыбаются.
Рано утром я встаю,
Всех вокруг благодарю.
Солнцу , небу улыбаясь
Слово «Здравствуй» говорю.
Всем здоровья я желаю,
Никого не обижаю.
Чтоб земля наша цвела
Мы желаем всем добра.
-А теперь посмотрите на наших гостей, подарите им улыбку и поздоровайтесь. Молодцы!
На экране появляется звездочка

Воспитатель: Ребята, что это такое?
Включается видеозапись:
«-Здравствуйте, ребята! Я, звездочка, которая спустилась к вам с небес за помощью. Вы знаете, что на небе много-много звезд. Днем мы спим, а ночью загораемся и светим, чтобы было светло и красиво. А сейчас на небе не хватает 5 самых ярких звезд. Мы играли в прятки, я все звездочки нашла. А эти 5 решили спрятаться на земле, и сейчас их домой не отпускают, потому что задачи сложные загадали, а выполнить их звездочки не могут. Помогите, пожалуйста, вернуться звездочкам на небо, а я вас за ваши добрые дела отблагодарю».
Воспитатель:-Согласны, ребята? Только хочу предупредить, что задания будут сложными, а звезду вы сможете забрать, только выполнив задание. Чтобы правильно выполнить задания вам нужно внимательно слушать и думать.!
-Где же наши звездочки ? Давайте откроем задание Лисички.

1-задание «Блиц-опрос»
Дети купаются в бассейне, значит какое время года??
Сколько углов у квадрата?
У какой фигуры нет углов?
Сколько частей в сутках?
Назови части суток?
Какое сейчас время года?
Назови зимние месяцы?
Сколько дней в неделе?
В какие дни мы приходим в садик?
Если сегодня понедельник , то завтра какой день?
Если сегодня пятница ,то завтра какой день?
Я делаю зарядку, значит сейчас какая часть суток? и тд.
Воспитатель: - Молодцы ребята вы справились с первым заданием и освободили звездочку .Ребята, тогда в путь! Сколько звезд нам нужно еще найти? *(4)*

2.Задание Волка
«Киндер-сюрприз с секретом»
Волк:
— У-у-у! Здравствуйте, ребята!
Я Волк — люблю порядок и точный счёт.
В этом киндер-сюрпризе спрятана секретная картинка, но открыть её смогут только самые внимательные.
(Воспитатель открывает киндер, достаёт картинку, составленную из геометрических фигур.)
Волк:
— Посмотрите внимательно на картинку и выполните мои задания.
Назовите, какие геометрические фигуры вы видите.
(Круги, квадраты, треугольники, прямоугольники.)
Посчитайте, сколько:
кругов
квадратов
треугольников
прямоугольников
Сравните количество фигур:
Каких фигур больше всего?
Каких меньше всего?
Есть ли фигуры, которых поровну?

Сделайте вывод:
— Каких фигур больше: кругов или треугольников?
— На сколько больше?
Волк (итог):
— Молодцы! Всё сосчитали, всё сравнили — ни одной ошибки!
Забирайте звёздочку и ступайте дальше.

3-Задание Зайчика
Зайчик:
— Здравствуйте, ребята! Я Зайчик-попрыгайчик.
Звёздочки устали в пути, да и вам нужно немного размяться.
Повторяйте движения за мной — и одна звёздочка сразу отправится домой .

Физминутка
Мы устали, засиделись,
Нам размяться захотелось. *(Одна рука вверх, другая вниз, рывками менять руки)*
То на стену посмотрели,
То в окошко поглядели.
Вправо, влево поворот,
А потом наоборот. *(Повороты корпусом)*
Приседанья начинаем,
Ноги до конца сгибаем.
Вверх и вниз, вверх и вниз,
Приседать не торопись! *(Приседания)*
И в последний раз присели,
А теперь на место сели. *(Дети садятся)*
— Молодцы! Ловкие, быстрые, дружные!

Теперь звёздочка отдохнула и может лететь на небо 🌟

4-**Задание . Знакомство с новой темой**
«Выбери ленточку для Маши»
Медведь:
— Здравствуйте, ребята! Я Медведь.
Скоро у Маши праздник, и я хочу подарить ей красивую ленточку. Но беда — у меня есть разные ленточки, а я не знаю, какую выбрать. Помогите мне разобраться: какая ленточка лучше — широкая или узкая?
(Показывает две ленточки одинаковой длины, но разной ширины.)

Воспитатель:
— Посмотрите внимательно на ленточки.
Они одинаковые по длине, но разные по ширине.
Вопросы детям:
Какая ленточка шире?
Какая уже?
Повторите: широкая — узкая.
(Дети проговаривают хором и индивидуально.)
Медведь:
— Давайте проверим!
Наложите ленточки друг на друга.
Какая выходит за края?
Значит, она какая? (широкая)

Закрепление
Медведь:
— Подумайте и скажите:
Для Маши на праздник какую ленточку лучше выбрать? Почему?
Где в группе вы видели широкие предметы?
А узкие?
— Спасибо, ребята!
Теперь я знаю: ленточки бывают широкие и узкие,
и для Маши я выберу самую красивую — широкую .
А за помощь забирайте звёздочку .

5-Задание
«Помоги Белочке добраться до желудя»
Белочка:
— Здравствуйте, ребята! Я Белочка.
Я нашла вкусный желудь, но путь к нему очень сложный — с дорожками и поворотами. Одна я не справлюсь. Помогите мне, пожалуйста, добраться до желудя 🌰
(Каждому ребёнку раздаётся лист с дорожкой-лабиринтом.)
Воспитатель:
— Возьмите карандаш правильно.
Начинаем путь от Белочки и ведём линию до желудя, не отрывая руки и не выходя за дорожку.
Условия:

- линия ровная, непрерывная;
- не заходим за края;
- работаем аккуратно и не спешим.
- Дорожка идёт вверх — вниз — вправо — влево;

- Следим, чтобы линия была плавной;
- Закончили — положили карандаш.

Итог от Белочки
— Спасибо, ребята!
Благодаря вам я добралась до желудя и сделала запасы на зиму.
Вы такие аккуратные и старательные — настоящие помощники!
Забирайте последнюю звёздочку .
Методическая цель
развитие графомоторных навыков;
координация «глаз — рука»;
ориентировка на листе.
Воспитатель:
— Ребята, мы помогли всем лесным жителям, собрали все звёздочки.
Но путь домой далёкий, пешком им не добраться.
Давайте построим ракету, чтобы звёздочки быстрее вернулись на небо .
Задание 6. «Соедини цифры по порядку,
построй ракету для звёздочек»
— Перед вами лист с цифрами.
Соедините цифры по порядку от 1 до 10, не отрывая карандаш.
Если всё сделаете правильно — у вас получится ракета.
Напоминание:

- начинаем с цифры 1;
- соединяем по порядку;
- работаем аккуратно.

(Дети выполняют задание.)
Задание 2. Проверка
— Какая фигура у вас получилась?
— Все ли цифры вы соединили правильно?
Обратный отсчёт
Воспитатель:
— Ракета готова!
Чтобы она взлетела, нужен обратный отсчёт.
Давайте посчитаем вместе!
Дети хором:
— 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 — ПУСК!
(Дети поднимают руки вверх / изображают взлёт ракеты.)

Итог занятия
Включается видеозапись:
«Спасибо, ребята! Вы мне дружно помогали и подарили радость. Вы поступили, как настоящие друзья, вы не бросили меня в беде. Я вам желаю быть друг к другу всегда такими добрыми. **Запомните**: на свете всем нужны друзья, не отказывайте в помощи просящих вас. Получите обещанные награды за ваши труды. До свидания!».
— Ракета взлетела, звёздочки вернулись домой и снова засияли на небе. Вы сегодня были очень внимательными, умными и дружными.
Самоанализ:
Кому мы помогли? Какие задания выполняли? Как справились?
Воспитатель: -Ребята! А вот и награды ,которые нам оставили звездочки.

Кожанова Шолпан Шерназаровна
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-зерттеуші
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

«СИҚЫРЛЫ ҰЛПАҚАРЛАР»

Мақсаты: алынған білімдерді қорыту, дыбыстық талдау дағдыларын бекіту.
Міндеттері:
– Балаларды суреттерде бейнеленген заттарды атай отырып, олардың алғашқы дыбыстарынан сөз құрастыруға жаттықтыру.
– Дыбыстық талдауды жалғастыра үйрету, дауысты, қатаң және дауыссыз дыбыстарды ажырата білуге, сипаттай білуге, сөздің бірінші дыбысын және оның сөздегі орнын анықтауға, сөздерді буынға бөлуге дағдыландыру;
– Берілген сөзбен сөйлем құрастыра білуге, сөйлем сызбасына сай қарапайым сөйлемдер құрастыруды жалғастыра үйрету.
Сөйлеудің дыбыстық мәдениетін, назарын, есте сақтау қабілетін, ойлауын, құрылымдық қабілеттерін, қолдың ұсақ моторикасын дамыту.
Табиғатты сүюге, балалар арасындағы достық қарым-қатынасқа тәрбиелеу.
Қажетті құрал-жабдықтар:
Тапсырмалары бар сиқырлы қар қиыршықтары, әр балаға екі кішкентай қар қиыршығы, дыбыстық талдауға арналған модельдер, сөйлем құрастыруға арналған суреттер бейнеленген кубик, тақта, мольберт, әр балаға арналған суретті карточкалар, маркерлер, фишкалар, әріптері бар қар адамдарының модельдері, дем алу жаттығуларына арналған қағаз қар қиыршықтары мен түтіктер, сурет құрастыруға арналған панно, «Қыс келбеті» көрмесі, «Сөздермен ойындар» презентациясы.
Тәрбиеші:
Жылулық шеңбері:
Алақанды ашайық
Күннің көзін жасайық
Таза ауаға қол сермеп
Жүрек жылуын жасайық
Миірімділік шоғын біз
Қонақтарға шашайық
Сәлеметсіздер ме апайлар
Күніміз сәтті өтсін.
Тәрбиеші:
Балалар, қараңдаршы,бүгін топқа ерекше қонақтар келді.Бұлар сиқырлы ақұлпалар!Нағыз қар ұлпасы қандай болады? (суық, ақ, жұмсақ, үлпілдек).
Нағыз қар ұлпасы біздің топта пайда болса не болады? (еріп кетеді).

Неге? Дұрыс, балалар, есімізде болсын: табиғатта бірдей қар ұлпалары болмайды болмайды!
– Балалар, сиқырлы қар ұлпасы бізді Қыс ханымға қонаққа ұшып баруға шақырып тұр.
(Балалар қар қиыршықтарын қолдарына алып, Қысқа қонаққа «ұшады»)
– Қараңдаршы, қандай әдемілік, қыс қандай керемет! (көрмені тамашалау)
Кәне, әңгімелеп көрейік: қыста табиғатта қандай өзгерістер болады?
Ауа райы қандай болып өзгерді? (Балалардың ой-пікірлері.)

– Қар көп жауады. Қар жер бетін үйдің төбесін аппақ үлпілдек жамылғымен жабады, ағаштар мен бұталардың бұтақтарына қонады.
– Жиі боран, ұйытқыма жел соғады. Қыста аязды күндер болады.
– Өзендер, көлдер және басқа да су қоймалары мұзбен қатады.
– Жәндіктер болмайды, құстардың да азы ғана қалады.
– Орман жануарлары суықтан ағаш қуыстарына, індеріне тығылады немесе қалың қарға тығылады.
– Қыста біздің өңірімізде қандай құстар қалады? (Қыстайтындар – торғайлар, қарғалар,сауысқан және т.б.)
– Қыста қандай ойындар ойнайсыңдар? (хоккей ойнаймыз, шаңғы тебеміз, шана және коньки тебеміз, сырғанақ жасаймыз, аққала тұрғызамыз, қар атысып ойнаймыз.)
Біздің Қар қиыршығымыз жымиды, оған сендердің жауаптарың ұнады.
– Балалар, қараңдаршы, Қыс ханым бізге бір хат қалдырыпты, оның ішінде тапсырмалары бар сиқырлы қар қиыршықтары бар екен.
Тәрбиеші:
Көңіліміз одан әрі көтерілуі үшін, кәнекей, сиқырлы музыкалық қар қиыршығын қуып ұшайық.
– Музыка сабағында біз не істей аламыз? (ән айтамыз, би билейміз, аспаптарда ойнаймыз…)
– Музыкалық қар қиыршығы бізге дауысты дыбыстарды әуендетіп айтуға ұсыныс жасап отыр.
– Дауысты дыбыстар не істейді? (созылады және айтылады)

Мұғалім:
– «Үлпілдек қар қиыршықтары ұшты, ұшты. Әрқайсысы әр түрлі ән айтты:
И – сыңғырлаған, көңілді ән болды. (дыбысты қатты айтады)
О – тіс ауырғандай, сыбырлап, қыңсылап айтты. (дыбысты жай айтады)
У – таңғалып, еріндерін түйіп айтты. (дыбысты қатты айтады)
Э – тынымсыз біреудей, бұтақтардың арасынан айқай салды. (дыбысты қатты айтады)
Ы – ашуланып, аяғын тарсылдатты. (дыбысты қатты айтады, аяқпен тарсылдатады)
А – бәрін әлдилеп, тыныш қылып айтты. (дыбысты жай айтады)
Ойын:
– Жел соқты, боран ұлыды.
Қар қиыршықтары ұшып келіп, жерге қонды. (балалар орындықтарына отырады)
Тәрбиеші:
– Міне, тағы бір өте қызықты қар ұлпалары бар екен. Олар сендерге ойын-тапсырмалар және сұрақ дайындапты:
– Балалар, айтыңдаршы, барлық дыбыстарды әндетіп айтуға бола ма? (жоқ)
– Қандай дыбыстарды әндетіп айта алмаймыз? (дауыссыз дыбыстарды)
– Неге оларды әуендетіп айтуға болмайды? (кедергі болады)
Не кедергі болады?
– Бұл дыбыстар қалай аталады?
Дауысты дыбыстар мен дауысты дыбыстар буынды құрайды ендеше менімен бірге қайталайық.
Ыс-ыс-ыс келді міне қыс.
Ан-ан-ан соқты боран.
Ар-ар-ар соқты боран.
Ар-ар-ар үлпілдек қар.
Ты-ты-ты аяз қатты.
Ла-ла-ла тұрғызамыз аққала.
Бұл жерде жылдың қай мезгілі айтылып тұр?
Д/ жаттығу «Сөздермен ойындар» (слайд)
Мұғалім:
Балалар, қараңдаршы, бізде бір сөз жасырылып тұр екен.Енді соны бірге шешіп көрейік.
Әр суретке қарап ең бірінші қандай дыбыс естиміз соны айтыңдар.Балалар,мынау ненің суреті?
Қоянның
Қоян дегенде қай дыбысты естіп тұрмыз?
Дұрыс,ендеше,бірінші торкөзге Қ әрпін қоямыз.
Ал екінші суреттен ненің суретін көріп тұрсыңдар?
Ыдыстар
Дұрыс,ыдыстар деген сөзде бірінші қай дыбыс естіледі?
Ы дыбысы.
Дұрыс,олай болса екінші торкөзге ы дыбысының әріп таңбасын қоямыз.
Енді үшінші суретке қарайық
Ненің суреті салынған?
Сәбіздің суреті
Дұрыс балалар,сәбіз сөзінде бірінші қай дыбыс естіледі?
С дыбысы ендеше үшінші торкөзге С әрпін қояйық.
Енді осы дыбыстарды қосып оқып көрейік.
Қандай сөз шықты?
ҚЫС
– Әр суреттегі заттың атын атап, бірінші дыбысын айтыңдар.
Осындай дыбыстарды қосқанда **«Қыс»** деген сөз шықты. (Мұғалім әріптерді қояды)

Тәрбиеші:
Балалар, біз «Қыс» сөзін текшелер арқылы талдаймыз.
(барлық балалар карточкамен жеке жұмыс жасайды)
Дұрыс талдау жасау үшін, қай түспен дауысты дыбыстарды, қатаң дауыссыз дыбыстарды, жіңішке дауыссыз дыбыстарды белгілейтінімізді еске түсірейік.
– Сөздегі бірінші дыбыс қандай? Оны қай түспен белгіледік? Неге?
– Сөздегі екінші дыбыс қандай? Оны қай түспен белгіледік? Неге?
– Үшінші дыбыс туралы не айта аласыңдар? Оның сипаттамасын беріңдер.
– «Қыс» сөзінде неше дауысты және неше дауыссыз дыбыс бар?
– Бұл сөзді буынға бөліңдер. «Қыс» сөзінде неше буын бар?
Қыс сөзі буынға бөлінбейді.
Неге
Сөзде қанша дауысты дыбыс болса ол сонша буынға бөлінеді.
Қыс сөзінде бір ғана дауысты дыбыс бар.
Балалармен жеке жұмыс дыбыстық талдау жасайды.
Балалар енді сергіту сәтін жасап бойымызды сергітіп алайық.
Сергіту сәті
Қандай суық қыс деген
Қалтырайды құс деген
Құлақшынды кимесең
Құлағыңды тістеген
Қандай қызық қыс деген
Бәрін шебер істеген
Бақша-бауды,тауды да
Бояған ақ түспенен.
Д\О «Сөздерді буынға бөл»
Келесі ұлпа қардың тапсырмасы
Сөздерді буынға бөл.Бір буынды сөзді бір терезелі үймен,екі буынды сөзді екі терезелі үймен,үш буынды сөзді үш терезелі үймен сәйкестендір.
Мұғалім:
Д/ жаттығу «Сөйлем құрастыр»
(суреттері бар текше)
ҚАР сөздеріне сөйлем құрату
Қыс мезгілі келді.
Қыс мезгілінде шанамен ойнаймыз
Мен қардан аққала жасап ойнадым.
Тыныс алу жаттығуы «Қар қиыршығын үрле»
Тәрбиеші
Кәне, олармен зерттеу жұмысын жасап көрейік. Түтікшелерді алып, қар қиыршықтарына үрлеңдер, олар айналып, би билесін.
(балалар тыныс алу гимнастикасын орындайды)
Қатты соқты Аяз, суық ауада.
Ұшып-ұшып, айналды мұз жұлдыздары.
– Міне, тағы бір сиқырлы қар қиыршығы келді, ол сендерге қызықты ойын әкеліпті.
Қыста біз не істегенді жақсы көреміз?
(қар атысу, шана тебу, шаңғы тебу, коньки тебу…)
Қар көп жауғанда боран соғып жолдың бәрін жауып тастапты қане жолды ашып көмектесейік.
Графикалық жаттығу «Жолдарды сал»
Тәрбиеші:
– Балалар, енді қар қиыршықтарын қолдарыңа алып, әрі қарай ұшайық.
Біз аппақ қар қиыршығы, ұшамыз, ұшамыз, ұшамыз.

Жолдарды да, сүрлеуді де ақ мамықпен басамыз.
Қысқы суық күні бағымыздың үстін айналамыз.
Өзімізге ұқсас қарлармен бірге жайлап қонамыз.
Осы кезде ЖИмен қар ханшасы шығып менің жіберген барлық тапсырмаларымды өте керемет орындап шықтыңдар сендерге мен қарларымды силығымды жібердім.
Д/ ойын «Қыс панносы»
Қараңдаршы үстеріңе қандай әдемі қар ұлпалары қонды.
ОД қорытынысы:
Балалар, біздің саяхатымыз ұнады ма? (иә)
Біздің сиқырлы қар ұлпаларымен жасаған саяхатымыз аяқталды.
Қыс ханым жіберген барлық тапсырмаларды орындап шықтық.
Тамаша жұмыстарың үшін рақмет!

Мендибаева Айман Батырбайқызы
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-зерттеуші
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

«АҚҚАЛА»

Білім беру саласы: Шығармашылық
ҰОІӘ түрі: Аппликация
Тақырыбы: «Аққала»
Мақсаты:Балаларды дайын пішіндермен жұмыс істеуге үйрету, дайын шарлармен жұмыс істеу арқылы ұсақ қол моторикасын дамыту.аппликация арқылы аққаланың бейнесін құрастыру.
Міндеттері:
Білімділік: Аққаланың бөліктерін (дене, көз, мұрын, қол) ретімен орналастыруды үйрету;
Дамытушылық: Ұсақ қол моторикасын, шығармашылық қиялын дамыту;
Тәрбиелік: Ұқыптылыққа, тазалыққа, тиянақтылыққа бір-біріне көмектесуге тәрбиелеу.
Көрнекіліктер мен құралдар:
- Ақ түсті шарлар .

4 шар – аққаланың аяғына (тұғыр, мығым тұру үшін) 1шар – денесіне 1 шар – басына
- Көзге – қара дөңгелекшелер
- Мұрынға – қызғылт сары үшбұрыш (сәбіз)
- Қолына – қоңыр түсті жіңішке жолақтар
- Желім, майлық
- Дайын үлгі-аққала

Іс-әрекет барысы
І. Ұйымдастыру кезеңі
Шаттық шеңбері.
Достарымның барлығын
Сыйлап,жақсы көремін
Алақаным арқылы
Жылуымды беремін
Балаларды стол маңына жинау.

Тәрбиеші:
– Балалар, қараңдаршы, столдың үстінде не тұр?
– Бұл аққала ма? Бірақ,көңілсіздеу сияқты.
Балалардың жауаптары:
– Иә, аққала
– Көзі,мұрны жоқ
– Қолы жоқ
Жылыту жаттығуы (саусаққа)
Домалақ қар аламыз,
Аққала біз жасаймыз.
Көзін, мұрын қоямыз,
Әдемілеп жасаймыз.

ІІ. Іс-әрекет барыс
Негізгі бөлім
Тәрбиеші әңгімесі:
– Балалар, бүгін біз ерекше аққала жасаймыз. Ол **шарлардан** құрастырылады. Бірақ аққаламыздың беті, қолы жоқ екен. Көмектесеміз бе?

Балалар:– Иә!
Тәрбиешінің түсіндірме жұмысы:
– Балалар, аққаламыз құлап қалмауы үшін, алдымен **аяғына 4 шар** қоямыз.
– Оның үстіне 1**денесін шардан**,
– Ең үстіне **басын 1 шардан** орналастырамыз.
– Ал енді аққаламызға не жетіспейді?
1. Үлкен шар – аққаланың төменгі бөлігі
2. Орташа шар – ортасы
3. Кіші шар – басы
4. Көзін, мұрнын, қолын жапсырамыз

Балалар:– Көзі,мұрыны,қолы
Қауіпсіздік ережесі:
– Желімді көп алмау
– Ауызға салмау
– Жұмыс соңында қолды майлықпен сүрту

III. Балалардың өздік жұмысы
Балалар әр орындықта дайын аққала шарлары жапсырылған парақпен отырады.
Олар:
- Көзін жапсырады
- Мұрын (сәбіз) қояды
- Қолын жапсырады

Балалар:
- Аққаланың көзін жапсырады
- Мұрынын орналастырады
- Қолын бекітеді

Тәрбиеші, жеке-жеке көмек көрсетеді, мадақтайды:
– Қандай әдемі аққала!
– Аққалаң өте мығым тұр екен!
– Мұрыны қандай сүйкімді!

IV. Сергіту сәті
Далада қар борайды,
Ақ мамыққа орайды.
Мұз болады,қатады,
Жып-жылтыр боп жатады.
V. Қорытынды бөлім
Сұрақ-жауап:
– Бүгін не жасадық?
– Аққаланы неден жасадық?
– Неше шар қолдандық?
Қорытынды:
Тәрбиеші балаларды мадақтайды, жұмыстарын көрмеге қояды.

Ахаева Ардақ Роменовна
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-зерттеуші
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

РАССКАЗЫВАНИЕ СКАЗКИ «ДВА ЖАДНЫХ МЕДВЕЖОНКА» С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕНЕВОГО ТЕАТРА

Образовательная область: Художественная литература
Тема: Рассказывание сказки «Два жадных медвежонка» с использованием теневого театра
Цель
Научить детей понимать содержание и мораль художественного произведения, анализировать поступки героев.
Задачи
Образовательные:
учить слушать текст и понимать его смысл;
формировать умение отвечать на вопросы по содержанию.
Развивающие:
развивать связную речь, внимание, логическое мышление;
развивать умение прогнозировать события.
Воспитательные:
воспитывать отрицательное отношение к жадности;
формировать стремление к честности и справедливости.
Оборудование
Экран, лампа, силуэты: 2 медвежонка, лиса, сыр.
ХОД ЗАНЯТИЯ
I. Организационный момент
Педагог:
— Ребята, сегодня мы будем не только слушать сказку, но и видеть её тени.
— Как вы думаете, может ли тень рассказать историю?
(Дети отвечают)

II. Подготовка к восприятию
Педагог:
— В сказках животные умеют говорить и вести себя как люди.
— А какие человеческие качества могут быть у животных в сказках?
Наводящий вопрос:
— Какие качества бывают хорошими, а какие — плохими?
III. Чтение сказки с теневым театром

(содержательная часть + вопросы)

📖 Текст сказки (адаптированный)
Педагог читает, одновременно показывая тени.
Жили-были два медвежонка — братья. Однажды они шли по лесу и нашли большой круглый сыр.
Наводящие вопросы:
— Кто герои сказки?
— Почему автор сразу говорит, что они братья?
Обрадовались медвежата и решили разделить сыр поровну. Но каждый хотел кусочек побольше.
Вопросы:
— Хотели ли медвежата поступить честно?
— Почему у них это не получилось?
Стали они спорить, тянуть сыр каждый к себе и громко ругаться.
Вопросы:
— Что значит «ругаться»?
— Можно ли спор решить криком?
На шум прибежала лиса. Она была хитрая и сразу поняла, в чём дело.
Вопросы (прогнозирование):
— Какой обычно бывает лиса в сказках?
— Поможет ли она медвежатам или обманет?
— Я помогу вам разделить сыр поровну, — сказала лиса и откусила один кусок, потом другой.
Вопросы:
— Почему лиса откусывала сыр?
— Делала ли она это честно?

Пока медвежата смотрели и спорили, лиса съела почти весь сыр.
Вопросы:
— Почему медвежата не остановили лису?
— Что они делали в это время?
А когда сыр закончился, лиса убежала. Медвежата остались ни с чем.
Вопросы:
— Что почувствовали медвежата?
— Можно ли сказать, что жадность им помешала?
IV. Анализ содержания
Педагог:
— Давайте подумаем вместе.
Вопросы для анализа:
В чём главная ошибка медвежат?
Кто виноват больше — лиса или медвежата?
Как можно было разделить сыр по-другому?
(Ответы детей обсуждаются)
V. Игра «Подскажи медвежатам»
Педагог:
— Представьте, что медвежата снова нашли сыр. Что вы им посоветуете?
Примерные ответы детей:
— Поделиться.
— Не ссориться.
— Разрезать ножом.

VI. Мини-драматизация
Дети управляют тенями и проговаривают короткие реплики:
— «Давай поделим честно!»
— «Не будем ссориться!»

(Методический акцент: активизация речи)

VII. Итоговая рефлексия
Педагог:
— Чему учит нас эта сказка?
— Какой герой вам понравился больше всего? Почему?
— Понравился ли вам теневой театр?
Ожидаемый результат
дети понимают содержание сказки;
умеют отвечать на вопросы по тексту;
осознают мораль произведения;
проявляют интерес к художественной литературе.

Квест «Спасём медвежат от жадности»
5 мини-станций

1. «Поделись» — разделить сыр
3. «Помоги другу» — совместное задание
4. «Собери сыр по цвету» — совместное задание
5. «Собери в прямом счете» совместное задание

Қасымбекова Пернекуль Мирзабековна
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-сарапшы
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

СИҚЫРЛЫ АСЫҚТАР

Білім беру саласы: Таным
Ұйымдастырылған оқу қызметі: Математика негіздері
Тақырыбы: Сиқырлы асықтар
Мақсаты: Балалардың 1-10 көлемінде дағдыларын бекіту, салыстыру, топтастыру, логикалық ойлауын дамыту,ұлыттық құндылық-асық арқылы қызығушылығын арттыру.
Міндеті: 1-10 ғадейін санау, тура және кері санау, асықтардытүсіне, санына қарай салыстыру. Көп, аз, тең ұғымдарын бекіту ұқыптылыққа, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.
Көрнекіліктер: Асықтар түрлі түсті қорапшалар,сиқырлы дорба,смайликтер.
Әдіс-тәсіл: Көрсету, түсіндіру, сұрақ жауап, мақтау, мадақтау,қортындылау.
Бүгін бізде ерекше күн. Бізге көптеген қонақтар келіпті. Бүгінгі ашық оқу іс-әрекетімізге, қош келдіңіздер. Қане балалар, бір-бірімізге жылы лебізімізді білдіреміз.
Қане балалар күлейік
Көңілді боп жүрейік
Сиқырлы асық әлемін
Бірге ашып көрейік
Сәлемдеме: Слайд
Жұмбақ: Санаймызда ойнаймыз
Атып та біз санаймыз
Қазақтың көне ойыны
Бұл не болды айтайық
Жарайсындар балалар жұмбақтың жауабын дұрыс шештіңдер. Ал, енді екінші жұмбақты жасырамын.
Қалтама салып аламын
Ойынға жиі барамын
Домалақта емес, шарша емес
Айтыңдаршы балалар бұл не?

Жарайсындар балалар! Асық бұл біздің ұлттық құндылықтарымыз. Асық қой мен ешкінің сүйегінен алынады. Ата-бабамыз асықпен ойнап, өздерінің ептілігін, мергендігін, шапшаңдығымен аттырған. Асықтың төрт қыры бар.

1.Алшы
2.Тәйке
3.Бүк
4.Шик

Жарайсындар! Ал біз бүгін осы асықтармен әр түрлі ойындар ойнауға болады.Балалар қазір осы асықтармен 1-10 ға дейін тура және кері санаймыз.
Жарайсындар балалар!

Ал енді балалар казір біз «Хан талапай» ойынын ойнаймыз(салыстыру,көп,аз,тең)
Жарайсыңдар балалар!

Сергіту сәті «Қара жорға»
Ойын :Кеңестікті бағдарлау.

Асықтарды түсіне қарай жинау. Балалар бізде жаңа ойын ұлттық құндылыққа негізделіп жасалған ойынның негізгі мақсаты. Балалардың зейінін,есте сақтау қабілетін дамыту. Асықтарды түсіне қарай қою. Есептер шығаруға карточкалар беру.
Қорытынды: Жарайсыңдар балалар, бүгін біз «Сиқырлы асықтар» атты математика сендер өте іс әрекетінде өте белсенді қатысып отырдыңдар.

Шарипова Мехринса Шермухамедовна
Тәрбиеші, педагог-модератор
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

"КТО УПРАВЛЯЕТ ТРАНСПОРТОМ?"

Возрастная группа: средняя группа (4-5 лет)
Продолжительность занятия: 20 минут
Образовательная область: познавательное развитие
Цель занятия:
Формирование представлений детей о профессиях людей, управляющих различными видами транспорта, и воспитание уважительного отношения к их труду.
Задачи:
Образовательные:

- познакомить детей с профессиями людей, управляющих транспортом (водитель автобуса, машинист, пилот, капитан);
- расширить представления о видах транспорта (наземный, воздушный, водный);
- формировать умение соотносить профессию с видом транспорта.

Развивающие:

- развивать познавательный интерес, внимание, память;
- развивать связную речь, умение отвечать на вопросы полными предложениями;
- развивать наблюдательность и способность к обобщению.

Воспитательные:

- воспитывать уважительное отношение к людям, работающим на транспорте;
- воспитывать культуру поведения в общественном транспорте;
- формировать чувство благодарности к людям труда.

Оборудование и материалы:

- демонстрационные картинки с изображением различных видов транспорта (автобус, троллейбус, трамвай, поезд, самолет, корабль, такси);
- карточки с изображением профессий (водитель, машинист, пилот, капитан);
- игрушечный транспорт для игровой деятельности;
- руль, фуражки разных видов транспорта (атрибуты для игры);
- мультимедийная презентация (по возможности);
- аудиозаписи звуков транспорта.

Предварительная работа:

- наблюдение за транспортом на прогулке;
- рассматривание иллюстраций с изображением транспорта;
- чтение художественной литературы: С. Михалков "Дядя Степа", Б. Житков "Что я видел";
- разучивание стихотворений о транспорте;
- сюжетно-ролевые игры "Автобус", "Пароход".

ХОД ЗАНЯТИЯ

I. Вводная часть (3 минуты)

1. Организационный момент

Воспитатель: Здравствуйте, ребята! Я очень рада видеть вас сегодня. Давайте поприветствуем друг друга и наших гостей.

(Дети здороваются)

2. Мотивация и создание проблемной ситуации

Воспитатель: Ребята, расскажите, как вы сегодня добрались до детского сада?

(Ответы детей: на автобусе, на машине, пешком и т.д.)

Воспитатель: Какие вы молодцы! А кто управлял автобусом? Кто вел машину?

(Ответы детей)

Воспитатель: Правильно! Сегодня мы узнаем, кто управляет разными видами транспорта и какие это важные профессии

II. Основная часть (14 минут)

1. Знакомство с профессиями на транспорте (6 минут)

Воспитатель: Посмотрите на эту картинку. Что это за транспорт?

(Показывает картинку автобуса)
Дети: Автобус!
Воспитатель: Верно! А кто управляет автобусом?
Дети: Водитель!
Воспитатель: Правильно! Водитель автобуса — это очень ответственная профессия. Он возит много пассажиров, знает все маршруты города, следит за безопасностью на дороге. Водитель должен быть внимательным, аккуратным и заботливым.
(Аналогично рассматриваются другие виды транспорта)
Поезд — управляет **машинист**. Машинист ведет поезд по рельсам, перевозит людей и грузы на большие расстояния.
Самолет — управляет **пилот (летчик)**. Пилот поднимает самолет в небо и безопасно доставляет пассажиров в другие города и страны.
Корабль — управляет **капитан**. Капитан ведет корабль по воде, знает морские пути и заботится о безопасности всех, кто на борту.
Трамвай и троллейбус — управляет **водитель** этого городского транспорта.
2. Беседа о важности профессий (3 минуты)
Воспитатель: Ребята, как вы думаете, почему работа на транспорте очень важная?
(Ответы детей: перевозят людей, помогают добраться до нужного места и т.д.)
Воспитатель: Молодцы! Люди, которые управляют транспортом, должны быть очень ответственными, внимательными, хорошо знать правила дорожного движения. Они заботятся о нашей безопасности. Как мы должны относиться к этим людям?

(Ответы детей: с уважением, вежливо, благодарить)

3. Дидактическая игра "Найди пару" (2 минуты)
Воспитатель: Сейчас мы поиграем в игру. У меня есть карточки с транспортом и с профессиями. Вам нужно правильно соединить транспорт с тем, кто им управляет.
(Дети выходят по очереди и соединяют карточки: автобус — водитель, поезд — машинист, самолет — пилот, корабль — капитан

Физкультминутка (1 минута)
Воспитатель: А теперь давайте немного отдохнем.
Мы — шоферы
Едем, едем на машине,
(имитация движения руля)
Нажимаем на педаль,
(ногу вытягивают)
Газ включаем, выключаем,
(движения рукой)
Смотрим пристально мы вдаль.
(приставляют руку ко лбу)

5. Сюжетно-ролевая игра "Путешествие на транспорте" (2 минуты)
Воспитатель: Ребята, давайте поиграем! Кто хочет стать водителем автобуса? А кто будет пассажирами?
(Распределение ролей. Водитель надевает фуражку, берет руль. Пассажиры садятся на стульчики. Проигрывается ситуация поездки в автобусе: водитель объявляет остановки, пассажиры вежливо ведут себя, благодарят водителя)

III. Заключительная часть (3 минуты)
1. Подведение итогов
Воспитатель: Ребята, наше занятие подходит к концу. Давайте вспомним:

- О каких профессиях мы сегодня узнали?

- Кто управляет автобусом? Поездом? Самолетом? Кораблем?
- Почему нужно уважать людей, работающих на транспорте?
- Как нужно вести себя в транспорте?

(Ответы детей)

2. Рефлексия

Воспитатель: Вам понравилось наше занятие? Что вам запомнилось больше всего? Что нового вы узнали?

(Ответы детей)

3. Позитивное завершение

Воспитатель: Вы сегодня были очень внимательными и активными! Молодцы! Теперь вы знаете, какие важные профессии у людей, которые управляют транспортом. Когда вы поедете домой, не забудьте поблагодарить водителя. Спасибо вам за занятие!

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Загадки о транспорте и профессиях

1. Что за чудо — синий дом, ребятишек много в нем. Носит обувь из резины и питается бензином. (Автобус)

2. Он в безбрежном океане туч касается крылом. Развернется над лугами, отливая серебром. (Самолет)

3. Паровоз без колес! Вот так чудо-паровоз! Не с ума ли он сошел — прямо по морю пошел! (Корабль)

4. Железные избушки прицеплены друг к дружке. Одна из них с трубой везет всех за собой. (Поезд)

Приложение 2. Стихотворения для заучивания

Водитель

Встаем мы очень рано,
Ведь наша забота —
Всех отвозить по утрам на работу.

Машинист

Поезд водит машинист,
Он и смелый, и лихой.
По рельсам быстро мчится
Состав под его рукой.

Приложение 3. Вопросы для беседы

1. На каком транспорте ты ездил с мамой и папой?
2. Кто управлял этим транспортом?
3. Что делает водитель автобуса?
4. Почему нужно благодарить людей, которые работают на транспорте?
5. Как нужно вести себя в автобусе?
6. Кем бы ты хотел стать, когда вырастешь?

Шериева Баян Торебайқызы
Мектепалды тобының тәрбиеші, педагог-модератор
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

«ҚОЯННЫҢ ҮЙШІГІ» ЕРТЕГІСІ

Көркем әдебиет
Тақырыбы: «Қоянның үйшігі» ертегісі
Мақсаты: Балаларды «Қоянның үйшігі» ертегісінің мазмұнымен таныстыру, кейіпкерлер арқылы достыққа, батылдыққа, әділдікке тәрбиелеу.
Барысы:
І. Ұйымдастыру кезеңі
Шаттық шеңбері
Балаларды шеңберге тұрғызу.
Тәрбиеші:
– Балалар, бір-бірімізге күлімдеп қарайық 😊
– Көңіл-күйіміз қандай?
– Бүгін біз қызықты ертегі әлеміне саяхат жасаймыз.

Тәрбиеші:
Қайырлы таң, алтын күн,
Қайырлы таң, көк аспан!
Қайырлы таң, достарым,
Ертегіні бастаймын!

Жұмбақ жасыру:
Тәрбиеші: Балалар мен жұмбақ жасырамын
Сәбізді жақсы көреді,
Жүгіргенде желдейді,
Орманда өмір сүреді
Бұл қандай аю, сен айтшы
(Жауабы: Қоян)

– Дұрыс, балалар! Бүгін біз қоян туралы ертегі тыңдаймыз.

Ертегіні оқу:

Ерте, ерте ертеде түлкі мен қоян болыпты. Қыс мезгілінде олар тоңып үй салуға келіседі. Түлкі мұздан үй салыпты, қоян ағаштан үй салыпты. Көктем мезгілі келіп түлкінің мұздан салған үйі еріп кетіпті. Түлкі қу қоянның үйіне келіп, есікті қағады.
Түлкі: Қоян досым, менің мұздан жасаған үйім еріп кетіп, үйсіз қалдым.
Бір күн түнеп шығайын – дейді.
Қоян: Жарайды досым, кел, – дейді.
Сәлден соң түлкі қоянды үйінен қуып шығады.
Түлкі: Әй, қоян енді бұл үй менің үйім, сен шық – деп айқай салады.
Үйсіз қалған қоян орманның ішінде жылап келе жатырса, алдынан ит шығыпты.
Ит: Әуп-әуп-әуп! Қоян, қоян неге жылайсың?
Қоян: Қалай жыламайын. Мен үйшігімді ағаштан жасаған едім, ал түлкінікі мұз үйшік болатын. Бір түнеуге рұқсат сұрап, үйіме кіріп алды да, өзңмді қуып шықты.
Ит: Жүре ғой. Жылама, бірге барайық қу түлкіге деп,
Екеуі үйшікке бірге барады.
Ит: Әуп-әуп-әуп! Әй түлкі қоянның үйін босат!
Түлкі: Осыдан секіріп шығамын да бәріңді быт-шыт етемін, - деп айқай салады.
Қорқып кеткен ит тұра қашады.
Қоян жылап отырса, қасына аю келіпті.
Аю: Қоян, қоян неге жылайсың? – деді.
Қоян: Қалай жыламайын. Мен үйшігімді ағаштан жасаған едім, ал түлкінікі мұз үйшік болатын. Бір түнеуге рұқсат сұрап, үйіме кіріп алды да, өзімді қуып шықты.
Аю: Жүр саған бір көмегім тиер, - деді.
Екеуі үйшікке бірге барады.
Аю: Әй, түлкі қоянның үйін босат, - деп гүжілдейді
Түлкі: Осыдан секіріп шығамын да бәріңді быт-шыт етемін, - деп айқай салады.
Аю: Қорыққанынан қорбаңдап қаша жөнеледі.
Қоян ағаш түбірінде тағыда жылап отырса, қасына әтеш келіпті.
Әтеш: Қоян, қоян неге жылайсың? – дейді.
Қоян: Қалай жыламайын. Мен үйшігімді ағаштан жасаған едім, ал түлкінікі мұз үйшік болатын. Бір түнеуге рұқсат сұрап, үйіме кіріп алды да, өзімді қуып шықты.
Әтеш: Жүр ендеще, қу түлкіге бірге барайық.
Қоян: Жо-жоқ, ит келді, үйімді алып бере алмады.
Аю келді, олда үйімді алып бере алмады.
Сенде үйімді алып бере алмайсың.
Әтеш: Жоқ қоян досым мен саған үйіңді алып беремін, жүр менімен.
Екеуі бірге түлкіге келеді.
Әтеш: Ку-ка-ре-ку-у! Түлкі, әй, түлкі тез арада қоянның үйін босат. Мына балтамен басыңды шауып аламын.
Түлкі: қазір әтеш, қазір аяқ киімімді киіп жатырмын.

Әтеш: Тез шық дедім ғой саған!
Түлкі: Қазір, қазір міне шығып барамын – деп, терезеден шыға қашыпты.
Ал, қоянның үйінде қазіргі кезге дейін әтеш пен қоян дос болып, бақытты өмір сүріпті
Ертегі барысында сұрақтар қойылады:
* Қоян қандай үй салды?
* Түлкінің үйі қандай болды?
* Көктемде не болды?
* Қоянға кім көмектесті?

Сергіту сәті
«Қояндар» ойыны
Қояндарша секіреміз,
Құлағымызды тігеміз.
Жүгіріп те аламыз,
Орнымызға барамыз.

Сахналау
Балаларға рөлдер беріледі:
Қоян, Түлкі, Ит, Аю, Әтеш.
Қарапайым сөздермен сахналау.

Қорытынды бөлім

Сұрақ-жауап:
* Ертегі сендерге ұнады ма?
* Қоянға кім көмектесті?
* Біз қандай болуымыз керек?
Қорытынды сөз
– Балалар, бұл ертегі бізге достықты, батыл болуды, әлсізге көмектесуді үйретеді.

Каримбаева Гүлрайхан Алиевна
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-модератор
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

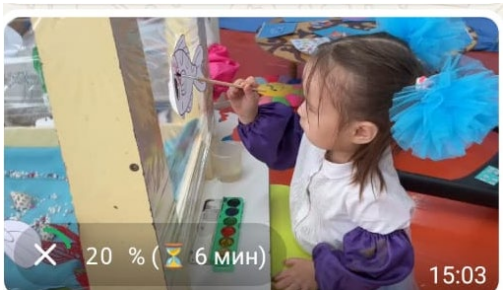
СУ АСТЫ ПАТШАЛЫҒЫ

Шығармашылық: Сурет
Тақырыбы: Су асты патшалығы.
Мақсаты: Балаларға үлкен және кішкентай балықтардың бейнелерін, дөңгелек пен сопақша, үшбұрыш пішіндерден салынған балықтарды безендіруге баулу; балықтардың денелерін жүзбеқанаттар мен құйрығы, көзі, қабыршақтарымен толықтырып, безендіру техникасына бейімдеу; аквариум балықтарының тіршілік ерекшіліктері мен күту әдебін пысықтау; зейінділік, қағаз бетін бағдарлау, дүниетанымын дамыту; бақылағыштыққа, тиянақтылыққа тәрбиелеу.
Дамытушылық:Дәстүрден тыс сурет салу тәсілдері арқылы балалардың шығармашылық қабілетін дамыту.Саусақ икемділігін, түстерді таңдау қабілетін дамыту.
Тәрбиелік:Су жануарларына қамқорлық сезімін қалыптастыру.
Қажетті құралдар:Ақ қағаз, көк түсті бояу, түрлі түсті гуашь, қылқалам, су, майлық, ойыншық балықтар.
1. Ұйымдастыру кезеңі
Шаттық шеңбері.
Қуанамын мен де
Қуанасың сен де
Қуанайық достарым
Арайлап атқан күнге
2. Танымдық әңгіме:Балықтардың тыныс-тіршілігін теледидардан көрсету,түсіндіру.

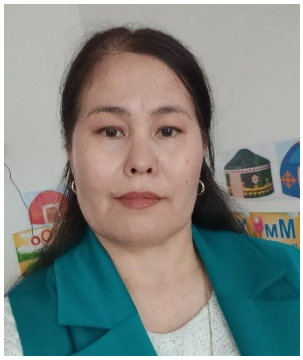
Сұрақ-жауап:– Балық қайда өмір сүреді?
– Ол немен тыныс алады?

– Балықтың құйрығы не үшін керек?
– Балықтар суда жүзу үшін құйрығын бұлғайды.
3.«Балықтарды ажырат» ойыны.
4.«Балықтарды іздейміз» ойыны.
5. Саусақ жаттығуы.
Саусақтарды қозғаймыз
Жұдырықты түйеміз
Алақанды ысқылап
Шапалақты соғамыз
Су астында балықтар
Сазан, шортан, бекіре
Неше түрлі балық бар
Шошытасың секірме
6. АКТ мен балықтың тілегі.

Сурет салу кезеңі.
Сурет салу амалдарын көрсету.
«Аквариум балықтары».
Педагог,аквариумдағы балықтарды безендіру жолдарын көрсетеді.
- Балалар, қағаз бетіндегі,аквариумдағы балықтардың пішіндері әртүрлі болады.
- Енді, мен сопақша пішіндегі балықты бояп шығайын.
Төменгі жағына жасыл балдырлар саламыз. Сопақша балықты салып, құйрығын қосамыз. Көзін, жүзбеқанатын, көпіршіктерді саламыз.
- Жарайсың, балалар!
- Иә, аквариумда әртүрлі шөптер мен тастар болады. Толықтырайық.
Педагог тастар мен иректелген шөптерді салады.
- Қалай, енді әдемі болып шықты ма?
Балалар өз бетімен жұмыс жасайды.
Тәрбиеші жеке көмек көрсетеді.
7.«Балықтар жүзеді» үрлеу ойыны.
Балалардың жұмысын бағалау және оқу қызметін пысықтау.
Педагог балалардың жұмыстарынан көрме ұйымдастырады.
- Балалар, бүгін біз үшін көптеген қызықтар болды.
- Сендер үшін бүгін не қызықты болды?
Педагог бірнеше баланың салған суреттеріне көңіл аударады. Олардың өзара ұқсастықтары, ерекшеліктері туралы балалардан сұрайды.
- Балалар, сендердің әрқайсыларыңның аквариумдағы балықтарың ешкімнің жұмысына ұқсамайтын, әдемі, қызықты болып шықты. Жарайсыңдар! Рақмет!
8.Рефлексия.
«Аквариум балықтары».
Педагог балаларға аквариум балықтарын тыныштықта бақылауға мүмкіндік береді.
Балалар өздерін психологиялық тұрғыда еркін сезінулері мақсатында, педагог оқу қызметінің басында қосылған әуенжазбасының дыбысын ақырындатып қосады.

Каныбекова Лаура Мырзакуловна
Воспитатель, педагог-модератор
КГУ комплекс «Начальная школа-сад №31»
Туркестанская область, г.Туркестан

«СРАВНИ И НАЗОВИ»

Открытое занятие по основам математики

Раздел: Основы математики-позновательная игровая деятельность
Воспитатель: Каныбекова.Л.М.
ВозрАст: Предшкольная группа №12 «Звездочка»
Тема: «Сравни и назови»
Цель: Закрепить умение сравнивать группы предметов на основе счёта и правильно называть числовые значения.
Задачи:
формировать умение считать предметы в пределах 10.
учить сравнивать группы предметов (больше, меньше, равно)
развивать логическое мышление, внимание, речь,
воспитывать интерес к математике и умение работать в коллективе.
Оборудование:
карточки с цифрами (1–10)
картинки с предметами (яблоки, груши, слива)
интерактивная доска (по возможности)
Ход занятия
Организационный момент
Воспитатель:
— Ребята! К нам пришли гости. Давайте улыбнёмся друг другу и нашим гостям. Сегодня нас ждёт интересное путешествие.Вы любите путешествать?
Давайте мы закроем глаза и представим что мы путешествием в страну Математики.
Голос страны: Здраствуйте друзья,вы попали в математическую школу.
А, чтобы быть настоящим математиками,вы должны выполнять задание.
Задание 1. «Мой цифры запутались,наводите порядок»
Дети распределяет цифры по 1 до 10 (порядковый счет,обратны счет)

Воспитатель: Ребята внимательно посмотрите на доску, какие цифры находится между,цифрам 5 и 7 ? Покажите пожалуйста,цифра который находится,после цифра 4 ? А теперь покажите перед цифрам 8 какая цифра стойт? А сейчас скажите пожалуйста соседи, цифра 9 ?

Голос страны: Молодцы ребята вы справились 1 ой задачой.

Задание 2: А теперь следующяя задание,вот вам мой волшебный мешок «Назови и сравни»

Воспитатель открыл мешок, дети взяли по одной предметы.Дети посмотрели на предмету,величением разделили на большой, и маленький и посчитали по колличество.

Голос страны: Молодцы дети, вы справились во второй задании.Ну что,ребята давайте немного отдохнем.Вы наверно устали.

Физминутка

Задание 3: У нас последная задание,оно называется «Посчитай и сравни»

Детям предлагаются картинки с предметами.

Посчитайте, сколько яблок. Найдите карточку с нужной цифрой.

«Сравни группы»

На доске две предметов, сравни две группы

Вопросы воспитателя: Где предметов больше? Где меньше?

Что можно сказать про количество?

Используются слова: больше, меньше, поровну

Голос страны: Молодцы ребята! Вы справились ссегодняшним заданием, и теперь вы маленькие Математики.

Воспитатель раздает, раздаточный материал детям,дети сомостоятельно выполняеть занание.

Закрепление

Что мы сегодня делали?

Какие слова помогали сравнивать?

Как узнать, где больше?

— было легко и интересно

— было немного сложно

— было трудно

Стамкулова Дана Бижигитовна
Мектепалды тобының тәрбиешісі, педагог-модератор
«№31 бастауыш мектеп-балабақша» кешені КММ
Түркістан облысы, Түркістан қаласы

«ДЫБЫСТАР ӘЛЕМІНЕ САЯХАТ»

Білім беру саласы: Қатынас
Бөлімі**:** Сауат ашу
Тақырыбы: **«Дыбыстар әлеміне саяхат»**
Мақсаты
Балалардың дыбыстар туралы түсінігін қалыптастыру,
дыбыстық талдау жасауға, сөзді буынға бөлуге,
дыбыстардан сөз, сөздерден сөйлем құрауға үйрету,
цифрлық құралдар арқылы тілге қызығушылығын арттыру.
Міндеттері
Дыбыс пен әріпті ажырату;
Сөздегі дыбыстардың орнын анықтау (басында, ортасында, соңында).
Сөзді буынға бөлу;
Берілген дыбыстан сөз құрау;
Сөйлем құрау.
Қажетті құрал-жабдықтар:
Дыбыстық талдауға арналған модельдер, сөйлем құрастыруға арналған суреттер бейнеленген кубик, тақта, мольберт, әр балаға арналған суретті карточкалар, маркерлер, фишкалар,
ҰІӘ БАРЫСЫ
Жылулық шеңбері:
Алақанды ашайық
Күннің көзін жасайық
Таза ауаға қол сермеп
Жүрек жылуын жасайық
Миірімділік шоғын біз
Қонақтарға шашайық
Сәлеметсіздер ме апайлар

ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗЕҢІ
Балалар, бүгін біз ерекше әлемге саяхат жасаймыз.
Ол қандай әлем деп ойлайсыңдар?
Бұл — дыбыстар әлемі.
Балалар дыбыстар әлеміне тез жету үшін сендерге сұрақ қоямын.
(балалар пойызбен саяхатқа шығады)

Сұрақ-жауап
Қазір жылдың қай мезгілі?
Қыс мезгілінде неше ай бар?
Айлардың аттарын атап бер.
Қыста біздің өңірімізде қандай құстар қыстап қалады?
Қыс мезгілі несімен ұнайды?

Жарайсыңдар, балалар! Біз дыбыстар әлемінеде келіп қалдық.
Балалар, мұқият тыңдайық.
Қазір біз дыбыстарды тыңдаймыз.
(Дыбыс қосылады)
Қарға,қоңырау,бораңның дыбыстары естіледі.
Сұрақтар:
Қандай дыбыс естідіңдер?
Бұл дыбыс ненің дыбысы?
Бұл дыбыс тірі заттан шықты ма, әлде жансыз заттан ба?
Біз не тыңдадық: дыбыс па, әлде сөз бе?
Біз дыбысты тыңдадық.

Дыбыс дегеніміз не?
Әріп дегеніміз не?
Дыбыстар нешеге бөлінеді?
Дыбыстар екіге бөлінеді.
Дауысты және дауыссыз.
Дауысты дыбыстар қалай айтылады.
Дауыссыз дыбыстар ше.
Дауысты дыбыстар қандай текшемен белгіленеді.
Дауыссыз дыбыстар ше.
Әріптен не құралады?
Сөзден не құралады?
Сендер дыбыстарды жақсы тыңдап, ажырата алдыңдар.
Дыбыстар әлеміне саяхатымыз жалғасады.

1-тапсырма:Дыбыстық талдау.
Керіктердің тапсырмаларын орындау.
Балалар, қазір біз сөздерді дыбыстарға бөліп көрейік.
Әр дыбысты анық айтып, ретімен орналастырамыз.

Сұрақтар:
Сөзде неше дыбыс бар?
Бірінші дыбыс қандай?
Соңғы дыбыс қандай?
Бұл сөз дауысты дыбыстан бастала ма, әлде дауыссыз дыбыстан ба?
Балалар енді сергіту сәтін жасап бойымызды сергітіп алайық.

«Сергіту сәті»-теледидардан биле,биле.

2-тапсырма:Үрле,сөзді ата және буынға бөл,сөздің бас әріпін айт және сәйкестендір.

3-тапсырма: Дамытушы ойын:
Балалар,бұл ойында сурет пен әріпті сәйкестендіріп,дұрыс дыбыстан басталатын сөзді табамыз.

А және П дыбыстарынан басталатын сөздерді жабыстыр.
Сұрақтар:
Суретке қара.Қандай дыбыстардан басталатын суреттерді жабыстырамыз?
А және П дыбыстарынан басталатын суреттерді жабыстырамыз.

4-тапсырма: Балалар суретке қарап 2–3 сөзден тұратын сөйлем құрайды.
Суретте не бар?
Қай сөзді басында айттық?
Сөйлем соңында не айтамыз?
Сөздерден сөйлем құралады.
Сөйлем ойды білдіреді.

ҚОРЫТЫНДЫ
Сұрақтар:
Біз бүгін не туралы үйрендік?
Дыбыс деген не?
Сөзді неге бөлуге болады?
Сендер дыбыстарды тыңдай білдіңдер,
Сөзді буынға бөліп, сөйлем құрадыңдар.
Жарайсыңдар,балалар! Бүгін сендер өте жақсы жұмыс жасадыңдар.
Барлығың белсенді болдыңдар,рахмет.
Бүгін дыбыстар әлеміне жақсы саяхат жасадық.

Актасова Алтыншаш Заркыновна[1] - тәрбиеші, педагог-модератор
Коянбаева Шынар Есенбаевна[2] - тәрбиеші, педагог
[1,2]Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай қаласының білім бөлімінің № 11 бөбекжайы» КМҚК

БАЛАЛАРДЫҢ БАЛАБАҚШАҒА БЕЙІМДЕЛУ ПРОЦЕСІН ЖЕҢІЛДЕТУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Мектепке дейінгі ұйымға алғаш рет бару баланың өміріндегі маңызды әлеуметтік кезең болып табылады. Бұл кезеңде бала жаңа режимге, әлеуметтік ережелерге, ересектер мен құрдастардың жаңа жүйесіне бейімделеді. Ғалымдардың пікірінше, бейімделу процесі баланың эмоциялық ахуалына, мінез ерекшелігіне, отбасындағы қарым-қатынас формасына және педагогикалық қолдауға тікелей байланысты. Сондықтан кіші топ балаларының бейімделу кезеңін жүйелі түрде ұйымдастыру — тәрбиеші мен педагог-психологтың кәсіби міндеті.

Кіші топ жасындағы балалар (2–3 жас) психологиялық жағынан ересектерге тәуелді, эмоционалдық сезімтал топқа жатады. Оларда бөліну мазасыздығы айқын байқалады, сондықтан жаңа жағдайға бейімделу кезеңі күрделі болуы мүмкін.

Бейімделудің негізгі белгілері:

- жылау, қарсылық көрсету;
- тамақтанудан немесе ойыннан бас тарту;
- ұйқының бұзылуы;
- сөйлеудің уақытша тежелуі;
- тәрбиешімен байланыс орнатуда қиындықтар.

Бұл құбылыстар қалыпты физиологиялық және психологиялық реакция ретінде қарастырылады.

Кіші топ тәрбиешісі Алтыншаштың тәжірибесінде балалардың жаңа ортаға жеңіл үйренуі үшін келесі педагогикалық тәсілдер тиімді екені дәлелденді:

1. Жұмсақ режим енгізу — алғашқы аптада баланы қысқа уақытқа қабылдау.
2. Тұрақты және жылы қарым-қатынас — педагогтың эмоционалдық қолдауы баланың қауіпсіздік сезімін күшейтеді.
3. Ойын арқылы адаптация — ашық, қарапайым ойындар баланың жаңа топты оң қабылдауына ықпал етеді.
4. Жеке тәсіл — әр баланың мінез ерекшелігіне сәйкес педагогикалық қолдау көрсету.
5. Заттық-кеңістіктік орта құру — кіші топқа арналған қауіпсіз, қызықты, эмоциялық жайлы ортаның болуы бейімделуді жылдамдатады.

Ал, педагог-психолог Диана бейімделу кезеңінде келесі психологиялық әдістерді қолданды:

- Эмоциялық жағдайды тұрақтандыру жаттығулары

(тыныс алу жаттығулары, релаксация, сенсорлық ойындар);

• Қысқа жеке әңгімелесу

Баланың қорқыныштары мен сезімдерін сөзбен жеткізуіне көмектесу;

• Ата-анамен психологиялық жұмыс

Бейімделудің табиғи эмоционалдық қиындықтарын түсіндіру, баламен қоштасу техникасын үйрету;

• Диагностика нәтижелерін бақылау

Әр баланың даму динамикасы бойынша жеке карта жүргізу.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей:

• Жоғары эмоциялық қолдау алған балалардың 70–80%-ы 2–3 апта ішінде тұрақты бейімделуге қол жеткізді.

• Ойын әрекетіне ерте араласқан балалар топпен жылдам байланыс орнатты.

• Ата-анамен жүйелі жұмыс бейімделу деңгейінің жоғары болуына ықпал етті.

• Педагог пен психологтың бірлескен жұмысы баланың балабақшаға оң көзқарас қалыптастыруында шешуші рөл атқарды.

Баланың балабақшаға бейімделуі — көпқырлы, күрделі, бірақ дұрыс ұйымдастырылғанда оңай өтетін процесс. Кіші топ тәрбиешісі мен педагог-психологтың кәсіби әрекеттерінің үйлесімділігі бейімделудің сапалы жүруіне, баланың эмоционалдық саулығы мен әлеуметтік дағдыларының қалыптасуына ықпал етеді. Егер тәрбиеші мен педагог-психолог бірлесе жұмыс жасаса, балалардың балабақшаға бейімделуі тез әрі оңай өтетіні байқаып, жақсы нәтиже көрсетті.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.

2. Makoelle T. M. Schools' Transition Toward Inclusive Education in Post-Soviet Countries: Selected Cases in Kazakhstan // SAGE Open. – 2020.

3. Akhmetova G., Massaliyeva Z., Ismanova R., Butabayeva L. Formation of Positive Relationships of Peers to Children with Special Educational Needs in Inclusive Education // Cypriot Journal of Educational Sciences

Акилова Жания Жораевна – 7М01505-«Биология педагогтарын даярлау» білім беру бағдарламасының 2 курс магистранты,
М.Х.Дулати атындағы Тараз университеті,
Тараз қаласы

БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ МЕТАПӘНДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. Мақалада биология сабағында инновациялық оқыту технологияларын қолданудың метапәндік құзыреттілікті қалыптастырудағы тиімділігі қарастырылады. Зерттеу барысында оқушылардың сыни ойлау, ақпараттық талдау және зерттеу дағдыларының дамуы, сондай-ақ пәндер арасындағы байланыстарды түсіну қабілеті талданды. Авторлар инновациялық әдістердің оқушылардың белсенділігін арттырып, білімді практикалық жағдайда қолдануға мүмкіндік беретініне назар аударды.

Кілт сөздер: инновациялық оқыту технологиялары, метапәндік құзыреттілік, жобалық оқыту, танымдық белсенділік, сыни ойлау, пәнаралық байланыс.

Қазіргі жаһандану жағдайында білім беру жүйесінің алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі – бәсекеге қабілетті, шығармашылық ойлай алатын, ұлттық құндылықтарды

құрметтейтін тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда, білім беру мазмұнын жаңарту, оқыту әдістерін жетілдіру және оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру өзекті мәселелердің қатарынан орын алады.[1]

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде жүргізіліп жатқан реформалар білім сапасын арттырумен қатар, ұлттық тәрбиенің негіздерін сақтауға бағытталған. Бұл үдерісте этнопедагогикалық элементтерді оқу-тәрбие процесіне енгізу ерекше маңызға ие. Этнопедагогика – халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәрбиелік тәжірибесі мен ұлттық құндылықтарының жиынтығы. Оны білім беру жүйесінде тиімді пайдалану оқушылардың рухани дамуына, дүниетанымының кеңеюіне және ұлттық сана-сезімінің қалыптасуына ықпал етеді.[2]

Биология пәні – табиғат пен тіршілік құбылыстарын зерттейтін ғылым болғандықтан, оны оқыту барысында халықтың табиғат туралы танымдық тәжірибесін қолдану тиімді нәтижелер береді.[3] Қазақ халқы табиғатпен етене байланыста өмір сүргендіктен, олардың ауа райын болжау, жануарлардың мінез-құлқын бақылау, өсімдіктердің қасиеттерін тану жөніндегі білімдері биология ғылымымен тығыз байланысты.

Мысалы, халық арасында кең таралған «Құстар төмен ұшса – жаңбыр жауады», «Қарлығаш ерте келсе – көктем ерте шығады» сияқты болжамдар ғылыми тұрғыда атмосфералық қысым мен ауа райының өзгеру заңдылықтарына негізделген. Мұндай халықтық білімдерді сабақ барысында пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың ғылыми ойлау қабілетін де дамытады.[4]

Этнопедагогика – белгілі бір халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан тәлім-тәрбиелік тәжірибесін, оның мазмұнын, әдістері мен қағидаларын зерттейтін педагогиканың маңызды саласы болып табылады. Бұл ғылым саласы ұлттық мәдениеттің, салт-дәстүрдің, әдет-ғұрыптардың, халықтық дүниетанымның білім беру жүйесіндегі орнын анықтауға бағытталған.

Этнопедагогика термині ғылыми айналымға XX ғасырдың екінші жартысында енгізілгенімен, оның мазмұны адамзат өркениетінің бастапқы кезеңдерінен бастау алады. Әрбір халық өзінің тұрмыс-тіршілігіне, табиғи ортасына, шаруашылық ерекшеліктеріне байланысты өзіндік тәрбие жүйесін қалыптастырған. Қазақ халқының этнопедагогикасы көшпелі өмір салтымен, табиғатпен етене байланыста дамыған.[5]

Қазақ этнопедагогикасының негізін құрайтын басты элементтерге мыналар жатады:

- халық ауыз әдебиеті (ертегілер, аңыздар, мақал-мәтелдер)
- салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар
- ұлттық ойындар
- табиғатқа қатысты халықтық білімдер
- ырым-тыйымдар мен наным-сенімдер

Халықтық педагогика табиғатты ерекше құрметтеуге негізделген. Қазақ халқы «Жер – ана», «Су – тіршілік көзі» деп табиғатқа ерекше мән берген. Бұл көзқарастар қазіргі экологиялық тәрбиенің негізімен сәйкес келеді.

Этнопедагогиканың ғылыми негіздері бірнеше ғылым салаларымен тығыз байланысты:

- педагогика
- психология
- философия
- этнография
- мәдениеттану

Педагогикалық тұрғыдан алғанда, этнопедагогика оқыту мен тәрбиелеудің тиімді жолдарын ұсынады. Ал психологиялық тұрғыдан ол оқушының ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етеді.[6] Философиялық негізі – адамның табиғатпен үйлесімді өмір сүру идеясы.

Этнопедагогиканың негізгі қызметтері:

1. Тәрбиелік қызметі – ұлттық құндылықтарды қалыптастыру

2. Танымдық қызметі – халықтық білімді меңгерту
3. Дамытушылық қызметі – тұлғаның жан-жақты дамуына ықпал ету
4. Мәдени қызметі – ұлттық мәдениетті сақтау және тарату

Қазіргі білім беру жүйесінде этнопедагогиканы қолдану ерекше маңызға ие. Себебі ол оқушылардың:

- ұлттық болмысын қалыптастырады
- рухани құндылықтарын дамытады
- туған жерге деген сүйіспеншілігін арттырады

Сонымен қатар, этнопедагогика оқыту процесін өмірмен байланыстыруға мүмкіндік береді. Мысалы, халықтың табиғат туралы білімдерін биология сабағында қолдану арқылы оқушылар ғылыми ұғымдарды жеңіл әрі қызықты түрде меңгереді.[7]

Оқушылардың танымдық қызығушылығы – олардың білім алуға деген ішкі қажеттілігі, ынтасы және жаңа ақпаратты меңгеруге бағытталған белсенді әрекеті. Бұл ұғым педагогика мен психология ғылымдарында маңызды орын алады және оқу процесінің тиімділігін анықтайтын негізгі факторлардың бірі болып саналады.[8]

Танымдық қызығушылық – күрделі психологиялық құбылыс. Ол оқушының:

- эмоциялық күйімен
- ойлау қабілетімен
- мотивациясымен
- танымдық белсенділігімен тығыз байланысты

Егер оқушыда пәнге деген қызығушылық болмаса, онда оның оқу нәтижесі де төмен болады. Сондықтан мұғалімнің басты міндеттерінің бірі – оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастыру және дамыту.[9]

Кесте 1– Танымдық қызығушылықты қалыптастыру факторлары

Факторлар	**Әсер ету деңгейі**	**Нәтижесі**
Оқыту әдістері	Жоғары	Қызығушылық артады
Оқу материалы	Орташа	Түсіну деңгейі жақсарады
Мұғалімнің шеберлігі	Жоғары	Белсенділік күшейеді
Этнопедагогикалық элементтер	Өте жоғары	Танымдық қызығушылық қалыптасады

Кестеде көрсетілгендей, этнопедагогикалық элементтер танымдық қызығушылықты қалыптастыруда ең тиімді факторлардың бірі болып табылады.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың метапәндік құзіреттіліктерін дамытуда жаңа оқыту технологиялары маңызды рөл атқарады. Биология сабақтарында жобалық оқыту, проблемалық оқыту, сын тұрғысынан ойлау және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар кеңінен қолданылды.[10]

Жобалық оқыту оқушыларға зерттеу жүргізуге, гипотеза құруға, тәжірибе жасап қорытынды шығуға мүмкіндік берді. Бұл олардың зерттеушілік құзіреттілігін арттырды. Проблемалық оқыту нақты өмірмен байланысты мәселелерді шешуге үйретіп, сыни ойлау қабілетін дамытты.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы оқушылар цифрлық ресурстар мен виртуалды зертханаларды пайдаланып, ақпараттық сауаттылықтарын жетілдірді.

Топтық және жұптық жұмыстар коммуникативтік дағдыларды дамытып, пікір алмасу мәдениетін қалыптастырды.

Эксперимент нәтижесінде оқушылардың танымдық белсенділігі артты, өздігінен жұмыс жасау дағдылары қалыптасты, білімді өмірлік жағдайларда қолдану қабілеті дамыды. Сонымен қатар олардың пәнге қызығушылығы мен оқу мотивациясы жоғарылады.

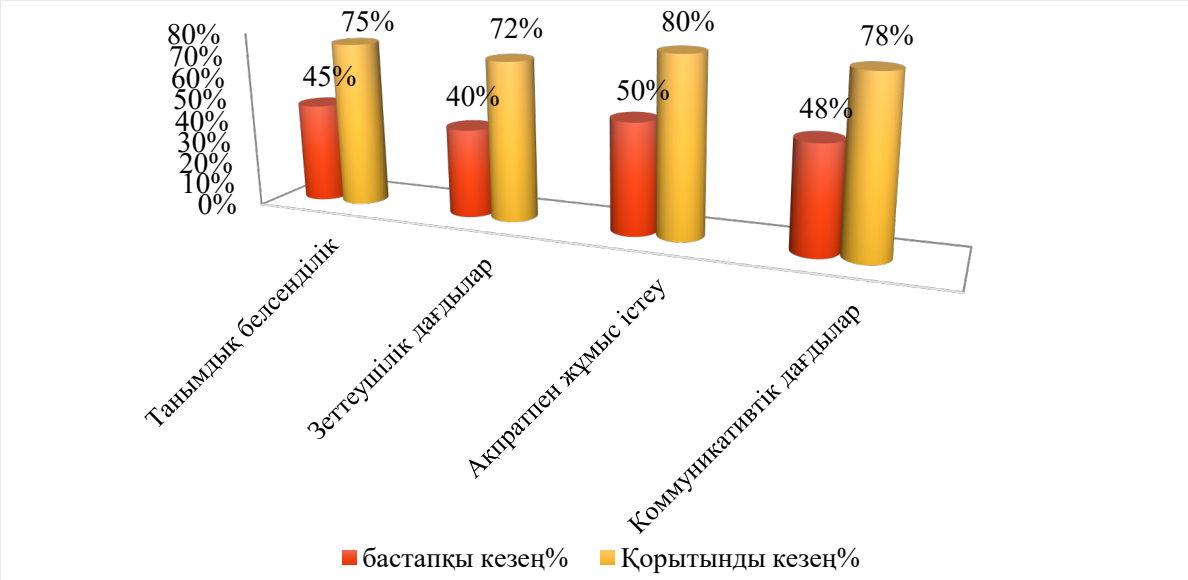

Диаграмма 1 - Оқушылардың метапәндік құзіреттіліктерінің даму деңгейі

Диаграмма 1 көрсеткендей, жаңа оқыту технологияларын қолдану нәтижесінде оқушылардың метапәндік құзіреттіліктері барлық бағыттар бойынша оң өзгерістерге ие болды**.** Әсіресе танымдық белсенділік, зерттеушілік қабілет, ақпаратпен жұмыс жасау және коммуникативтік дағдылар айтарлықтай артқан. Бұл көрсеткіштер оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу қабілетін, шығармашылық ойлауын және пәнге деген қызығушылығын дамытудағы технологиялардың тиімділігін айқын көрсетеді.

Қорытындылай келе, жүргізілген зерттеу көрсеткендей, биология сабақтарында жаңа оқыту технологияларын қолдану оқушылардың метапәндік құзіреттіліктерін тиімді түрде дамытуға мүмкіндік береді. Жобалық және проблемалық оқыту, ақпараттық-коммуникациялық құралдар, топтық және жұптық жұмыстар оқушылардың зерттеушілік, сыни ойлау, коммуникативтік және ақпараттық дағдыларын арттырды. Бұл әдістер оқушылардың оқу мотивациясын көтеріп, пәнге деген қызығушылығын күшейтеді және олардың алған білімдерін өмірлік жағдайларда қолдана білу қабілетін қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Абдоллаев, А. К. Білім беру процесінде жаңа технологияларды қолдану. Алматы: Рауан, 2018.

2. Асқаров, Б. Ж. Метапәндік құзіреттілікті қалыптастыру әдістемесі. Нұр-Сұлтан: Атамұра, 2020.

3. Баймұхаметов, Ж. Биология сабағында жобалық және проблемалық оқыту **әдістері**. Алматы, 2019.

4. Гусейнова, Ф. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту жолдары. Баку, 2017.

5. Досжанова, Г. С. Биология сабақтарында зерттеушілік әрекеттерді ұйымдастыру. Алматы, 2018.

6. Есқалиев, С. Ж. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды білім беру үдерісінде қолдану. Шымкент: Фолиант, 2021.

7. Жұмабаев, Р. Т. Проблемалық оқыту әдістері мен тәжірибесі. Алматы: Білім, 2019.

8. Мұхамеджанова, С. Т. Жобалық оқыту арқылы оқушылардың зерттеушілік құзіреттілігін дамыту. Қызылорда: Айқап, 2019.

9. Омаров, Е. С. Биология сабақтарында топтық және интерактивті әдістерді қолдану. Шымкент: Фолиант, 2018.

10. Сейтжанова, Г. К. Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту. Нұр-Сұлтан: Атамұра, 2021.

Ибраймова Эльвира Токтаровна
Педагог-ассистент, инклюзия маманы
Түркістан облысының білім басқармасының Сайрам ауданының білім бөлімінің
"№59 Қ.Жандарбеков атындағы жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ПЕДАГОГ АССИСТЕНТ ҚЫЗМЕТІНІҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МАҢЫЗЫ

Аннотация: мақалада мектептегі педагог ассистенттің инклюзивті білім беру үдерісіндегі рөлі ғылыми публицистикалық тұрғыда талданады. Инклюзияның әлеуметтік әділеттілік пен гуманистік құндылықтарға негізделген білім беру саясаты ретіндегі маңызы ашылып, ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушыларды қолдаудың заманауи тәсілдері қарастырылады. Педагог ассистенттің кәсіби құзыреттілігі, әмбебап дизайн қағидаттарын қолдану, әлеуметтік эмоционалдық оқыту элементтерін енгізу, цифрлық ресурстарды тиімді пайдалану және көпсалалы командалық өзара әрекет мәселелері жан жақты сипатталады. Мақалада инклюзивті ортаны қалыптастырудың педагогикалық, психологиялық және әлеуметтік аспектілері сараланып, педагог ассистент қызметінің білім сапасын арттырудағы стратегиялық маңызы негізделеді.

Кілт сөздер: инклюзивті білім беру, педагог ассистент, ерекше білім беру қажеттілігі, әмбебап дизайн, әлеуметтік эмоционалдық оқыту, бейімделген оқыту, білім беру сапасы, көпсалалы команда, тең мүмкіндік, гуманистік құндылықтар.

Қазіргі білім беру кеңістігінде инклюзия ұғымы жай ғана педагогикалық тренд емес, адам құқықтарына негізделген өркениеттік таңдау ретінде қарастырылады. Инклюзия болашаққа бастар жол деген тұжырым білім беру жүйесінің әр баланың жеке мүмкіндігін мойындап, тең қолжетімді орта қалыптастыруға бағытталған стратегиялық ұстанымын білдіреді. Бұл үдерісте мектептегі педагог ассистенттің рөлі ерекше, себебі ол ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушы мен мұғалім арасындағы байланыстырушы буын, қолдаушы және бейімдеуші тұлға болып табылады. Сондықтан инклюзивті орта құру тек құжаттық талаптарды орындау емес, кәсіби, адамгершілік және әлеуметтік жауапкершілікті терең сезінуді талап ететін кешенді жұмыс екені айқын.

Инклюзияның мәні әр баланың даралығын құрметтеу қағидатына негізделеді. Ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушының оқу қарқыны, қабылдау ерекшелігі, эмоционалдық күйі сыныптағы өзге балалардан өзгеше болуы мүмкін. Осындай жағдайда педагог ассистент оқушының әлеуетін ашуға бағытталған жеке қолдау көрсетеді. Бұл қолдау тапсырманы бейімдеу, нұсқаулықты жеңілдету, қосымша визуалды материал ұсыну немесе эмоционалдық тұрақтылықты қамтамасыз ету арқылы жүзеге асады. Осылайша инклюзия тек бірге оқыту емес, әр баланың табысқа жетуіне мүмкіндік беру деген терең мағынаны қамтиды.

Инклюзивті білім беру ортасы мектеп мәдениетін түбегейлі жаңартуды талап етеді. Педагог ассистент тек жеке оқушымен жұмыс істеп қана қоймай, бүкіл сыныпта толеранттылық пен өзара құрмет атмосферасын қалыптастыруға ықпал етеді. Ол балаларға бір бірінің ерекшелігін түсінуге, қолдауға және ынтымақтастықта әрекет етуге бағытталған шағын топтық жұмыстарды ұйымдастыруға көмектеседі. Нәтижесінде сыныпта әлеуметтік оқшаулану емес, бірлік пен қолдау мәдениеті қалыптасады. Бұл мәдениет инклюзияның шынайы мазмұнын айқындайды.

Инклюзияны жүзеге асыру барысында педагог ассистенттің кәсіби құзыреттілігі шешуші мәнге ие. Ол арнайы педагогика негіздерін, баланың психофизиологиялық ерекшеліктерін және бейімделген оқыту әдістерін меңгеруі тиіс. Сонымен қатар ассистент мұғаліммен тығыз ынтымақтастықта жұмыс істеп, оқу мақсатына сәйкес қолдау стратегиясын анықтайды. Мысалы, тапсырманың мазмұнын өзгерпей, оны орындау жолын жеңілдету немесе қосымша

уақыт беру арқылы оқушының оқу процесіне белсенді қатысуына жағдай жасайды. Бұл тәсіл инклюзивті оқытудың сапасын арттырып, білім теңдігін қамтамасыз етеді.

Инклюзия болашаққа бастар жол екендігін дәлелдейтін маңызды аспектінің бірі әлеуметтік бейімделу мәселесі. Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалар қоғамның толыққанды мүшесі ретінде қалыптасуы үшін мектеп қабырғасынан бастап әлеуметтік дағдыларды меңгеруі қажет. Педагог ассистент күнделікті оқу процесінде қарым қатынас мәдениетін, өзін өзі реттеу дағдыларын және топпен жұмыс істеу қабілетін дамытуға бағытталған әрекеттерді ұйымдастырады. Бұл тек академиялық жетістікке емес, өмірлік құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған жұмыс болып табылады.

Қазіргі инклюзивті білім беру жағдайында ата анамен серіктестік те маңызды орын алады. Педагог ассистент ата анамен тұрақты байланыс орнатып, баланың жетістігі мен қиындықтары туралы кері байланыс береді. Мұндай ашық коммуникация сенімділік орнатып, ортақ мақсатқа жұмылуға ықпал етеді. Сонымен қатар ата ананың ұсыныстары мен байқауларын ескеру баланың жеке даму бағдарламасын жетілдіруге мүмкіндік береді. Бұл өзара әрекет инклюзивті үдерістің тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Инклюзивті ортада эмоционалдық қауіпсіздік ерекше маңызға ие. Ерекше қажеттілігі бар оқушы өзін қабылданған, түсінілген және қолдау тапқан жағдайда ғана білім алуға ынталанады. Педагог ассистент оқушының эмоционалдық күйін бақылап, күйзеліс немесе мазасыздық белгілерін дер кезінде байқап, алдын алу шараларын ұйымдастырады. Қажет болған жағдайда мектеп психологымен және әлеуметтік педагогпен бірлесе жұмыс жүргізеді. Бұл кешенді қолдау баланың мектепке бейімделуін жеңілдетеді және оқу мотивациясын сақтауға мүмкіндік береді.

Инклюзия болашаққа бастар жол деген тұжырым қоғамның гуманистік құндылықтарға бет бұруын білдіреді. Педагог ассистент осы құндылықтарды күнделікті кәсіби әрекеті арқылы жүзеге асырады. Ол әр баланың қабілетін көре білу, оның мүмкіндігін дамыту және қоғамда өз орнын табуына жағдай жасау миссиясын атқарады. Инклюзивті тәжірибе мектепті тек білім беретін мекеме емес, әртүрлілікті қабылдайтын және қолдайтын әлеуметтік ортаға айналдырады. Нәтижесінде инклюзия тек ерекше балаларға арналған саясат емес, барша оқушының сапалы әрі әділ білім алуына бағытталған болашаққа бастар стратегиялық жол болып қалыптасады.

Инклюзияны болашаққа бастар жол ретінде қарастырғанда, педагог ассистенттің қызметі тек қолдау көрсетумен шектелмей, білім беру үдерісінің сапасын арттыруға бағытталған инновациялық тәжірибелерді енгізумен де тығыз байланысты екені айқындалады. Қазіргі мектеп жағдайында ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылармен жұмыс істеу әмбебап дизайн қағидаттарына сүйенуі тиіс. Әмбебап дизайн оқу материалын барша оқушыға қолжетімді етуге бағытталған тәсіл ретінде танылып, тапсырмаларды ұсынудың бірнеше форматын қарастырады. Педагог ассистент мәтінді визуалды схемаға айналдыру, дыбыстық сүйемелдеу қосу, қадамдық нұсқаулық беру сияқты әдістер арқылы оқу мазмұнын икемдеп, баланың танымдық мүмкіндігіне сәйкестендіреді. Бұл тәсіл тек бір оқушыға емес, сыныптағы барлық балаға пайдалы орта қалыптастырады, себебі әрқайсысының ақпаратты қабылдау ерекшелігі әртүрлі.

Инклюзивті тәжірибеде маңызды жаңа бағыттардың бірі әлеуметтік эмоционалдық оқыту элементтерін жүйелі енгізу болып табылады. Педагог ассистент ерекше қажеттілігі бар баланың эмоциясын тануға, оны реттеуге және өз сезімін вербалды түрде жеткізуге үйретуде шешуші рөл атқарады. Арнайы визуалды карточкалар, күн тәртібінің тұрақты құрылымы, мінез құлықты қолдау стратегиялары арқылы баланың сенімділігі артады. Сонымен қатар сыныптағы өзге оқушылармен эмпатияны дамытуға бағытталған шағын тренингтер ұйымдастыру арқылы ассистент ұжымдық қолдау мәдениетін қалыптастырады. Бұл инклюзияның тек академиялық емес, тұлғалық дамуға бағытталған кешенді үдеріс екенін дәлелдейді.

Қазіргі білім беру жүйесінде цифрлық құралдардың инклюзивті ортадағы мүмкіндігі де кеңейіп келеді. Педагог ассистент арнайы қосымшалар мен бейімделген платформаларды қолдану арқылы баланың жеке оқу траекториясын қолдай алады. Мысалы, мәтінді дыбыстау бағдарламалары, ірі қаріппен жұмыс істеу мүмкіндігі, интерактивті тапсырмалар арқылы оқушының белсенділігі артады. Алайда бұл құралдар мұғалім мен ассистенттің кәсіби бақылауын алмастырмайды, керісінше, олардың жұмысын толықтырады. Сондықтан цифрлық технологияны саналы және мақсатты пайдалану инклюзивті білім берудің сапасын арттыруға ықпал етеді.

Педагог ассистенттің кәсіби қызметінде рефлексия мәдениеті ерекше орын алады. Әр күнгі жұмыс нәтижесін талдау, қолданылған әдістің тиімділігін саралау және келесі қадамды жоспарлау инклюзивті үдерістің сапасын қамтамасыз етеді. Ассистент мұғаліммен бірлесе отырып, жеке білім беру бағдарламасының орындалу динамикасын қадағалап, қажетті түзетулер енгізеді. Мұндай жүйелі талдау баланың ілгерілеуін нақты көрсеткіштер арқылы көруге мүмкіндік береді және кәсіби жауапкершілікті арттырады.

Инклюзияның болашаққа бағытталған стратегиялық маңызы оның әлеуметтік әділеттілік қағидатымен сабақтастығында жатыр. Ерекше білім беру қажеттілігі бар бала қоғамда тең мүмкіндікке ие болуы үшін мектептен бастап қолдау табуы тиіс. Педагог ассистент осы тең мүмкіндіктің кепілі ретінде баланың әлеуетін шектеу емес, керісінше ашу миссиясын атқарады. Ол баланың табысын шағын жетістіктерден бастап бағалап, сенімділік қалыптастырады. Бұл сенім болашақта кәсіби бейімделуге, әлеуметтік ортада еркін әрекет етуге негіз болады.

Сонымен қатар инклюзивті ортада көпсалалы команда жұмысы маңызды. Педагог ассистент мұғаліммен, психологпен, логопедпен, әлеуметтік педагогпен тығыз байланыста әрекет еткенде ғана кешенді нәтиже қалыптасады. Бірлескен кеңестер, түзету жоспарларын үйлестіру, ортақ мониторинг жүргізу арқылы әр баланың дамуы жүйелі бақылауға алынады. Бұл командалық тәсіл инклюзияны жеке бастама емес, мектеп деңгейіндегі тұтас саясатқа айналдырады.

Осылайша, инклюзия болашаққа бастар жол деген идея педагог ассистенттің кәсіби қызметінде нақты мазмұнға ие болады. Әмбебап дизайн, әлеуметтік эмоционалдық қолдау, цифрлық бейімдеу, рефлексиялық талдау және көпсалалы ынтымақтастық арқылы инклюзивті білім беру сапалы жаңа деңгейге көтеріледі. Мұндай жүйелі әрі ғылыми негізделген жұмыс нәтижесінде мектеп әр баланың қабілетін мойындайтын, әртүрлілікті құрметтейтін және әлеуметтік теңдікті қамтамасыз ететін гуманистік кеңістікке айналады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Нұр Сұлтан, 2019.

2. Инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдері. – Астана: ҚР БҒМ, 2015.

3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991.

4. Сулейменова Р. А., Жанпеисова М. М. Инклюзивті білім беру негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 2018.

5. Ainscow M. Developing Inclusive Education Systems. – London: Routledge, 2005.

6. Booth T., Ainscow M. Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools. – Bristol: CSIE, 2011.

7. Florian L., Black Hawkins K. Exploring Inclusive Pedagogy. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Санай Айнур
Мектепалды сынып тәрбиешісі, педагог-сарапшы
№28 мектеп-гимназиясы
Қостанай облысы Қостанай қаласы

ОЙЫНМЕН СІНГЕН ӨНЕГЕ

Аннотация. Мақалада мектепалды даярлық тобындағы балалардың тұлғалық қалыптасуында ойын әрекетінің тәрбиелік, танымдық және рухани маңызы кең көлемде қарастырылады. Автор ойынның баланың табиғи болмысымен тығыз байланыста дамитын ерекше педагогикалық құбылыс екендігін ғылыми-публицистикалық тұрғыдан талдап, оның өнеге мен құндылықтарды бала санасына сіңірудегі қызметін терең пайымдайды. Мақалада мектепалды жастағы баланың психологиялық ерекшеліктері, оның қоршаған ортаны қабылдау механизмі және ойын арқылы әлеуметтік тәжірибе жинақтау үдерісі жүйелі түрде сипатталады. Ойын әрекетінің нәтижесінде баланың адамгершілік қасиеттері қалыптасып, мейірімділік, достық, сыйластық, жауапкершілік секілді ұғымдардың табиғи түрде меңгерілетіні жан-жақты дәлелденеді. Автор ұлттық ойындардың тәрбиелік мүмкіндіктеріне ерекше тоқталып, олардың баланың ұлттық сана-сезімін қалыптастырудағы орнына терең мән береді. Мақалада мектепалды сынып тәрбиешісінің кәсіби шеберлігі мен шығармашылық ізденісінің ойын технологияларын тиімді ұйымдастырудағы рөлі де кеңінен сөз болады. Баланың эмоциялық тұрақтылығын қалыптастыруда, сөйлеу мәдениетін жетілдіруде және ұжымдық қарым-қатынасқа бейімдеуде ойынның ықпалы нақты педагогикалық пайымдаулар арқылы ашылады. Зерттеу мазмұны мектепалды сынып тәрбиешілеріне, педагогтарға және бала тәрбиесіне жауапты мамандарға әдістемелік әрі тәрбиелік бағыт-бағдар ұсынады.

Кілт сөздер: ойын технологиясы, мектепалды даярлық, бала тәрбиесі, ұлттық құндылық, өнеге, тұлғалық даму, адамгершілік тәрбие, танымдық белсенділік, шығармашылық қабілет, әлеуметтік бейімделу.

Адамзат өркениетінің даму тарихына терең үңілген сайын баланың тұлға болып қалыптасуындағы тәрбиенің шешуші рөл атқаратыны айқын аңғарылады, ал тәрбие үдерісінің ең нәзік әрі күрделі кезеңі мектепалды шақпен тікелей байланысты екендігі белгілі, себебі дәл осы уақытта баланың мінез-құлқы, дүниетанымы, қоршаған ортаға қатынасы мен ішкі рухани әлемі қалыптасады. Осы тұрғыдан алғанда ойын әрекеті мектепалды жастағы бала үшін тек уақыт өткізу тәсілі емес, ол қоршаған әлемді танудың, адамдар арасындағы қатынастарды түсінудің және өмірлік тәжірибе жинақтаудың табиғи жолы ретінде көрінеді. Бала ойын арқылы өмірдің сан алуан құбылыстарын өз деңгейінде қабылдайды, ересектер

әрекетін қайталайды, өзіне қажетті әлеуметтік рөлдерді меңгереді, нәтижесінде оның тұлғалық дамуы тереңдей түседі. Халық даналығында «Ойынмен өскен бала ойлы болады» деген тұжырымның қалыптасуы да бекер емес, өйткені ойын барысында бала ойлануға, салыстыруға, шешім қабылдауға және өзгелермен қарым-қатынас жасауға үйренеді. Мектепалды сыныптағы тәрбие жұмысында ойын әрекетін мақсатты түрде ұйымдастыру арқылы бала бойына ізгілік, адалдық, еңбекқорлық, үлкенді сыйлау, достыққа беріктік секілді құндылықтарды табиғи түрде сіңіруге болады. Ойын кезінде бала өзін еркін сезінеді, сондықтан тәрбиеші берген өнеге оның санасында зорлықсыз әрі шынайы қабылданады. Баланың ішкі әлеміне күшпен әсер ету мүмкін емес, ал ойын сол әлемге енуге мүмкіндік беретін ең нәзік педагогикалық құралдардың бірі болып саналады. Мектепалды кезеңдегі баланың эмоционалдық қабылдауы өте жоғары деңгейде болатындықтан, ол ойын арқылы алған әсерін ұзақ уақыт есте сақтайды және оны күнделікті әрекетінде қолдануға бейім келеді. Тәрбиеші ойын ұйымдастыру барысында тек білім беруші емес, баланың рухани серігіне айналады, бұл педагогикалық ықпалдың тиімділігін арттырады. Осы себепті ойынмен сіңген өнеге баланың кейінгі өмірлік ұстанымдарының қалыптасуына негіз болатын маңызды тәрбиелік фактор ретінде қарастырылады.

Қазіргі білім беру жүйесіндегі жаңашыл өзгерістер мектепалды даярлықтағы тәрбиенің мазмұнын жаңаша пайымдауды талап етеді, өйткені бүгінгі қоғам тек білімді ғана емес, рухани бай, ойлау мәдениеті қалыптасқан, адамгершілік қасиеті жоғары тұлғаны тәрбиелеуді басты міндеттердің бірі ретінде алға шығарып отыр. Осындай маңызды міндетті жүзеге асыру барысында ойын технологиялары ерекше мәнге ие болады, себебі олар баланың табиғи болмысымен үндес келеді және оның жас ерекшелігіне толық сәйкес ұйымдастырылады. Бала ойын кезінде өз қиялын дамытады, айналасындағы адамдардың әрекетін бақылайды және оларды қайталау арқылы әлеуметтік тәжірибе жинақтайды. Әсіресе рөлдік ойындардың тәрбиелік маңызы зор, өйткені бала белгілі бір кейіпкердің әрекетін орындау арқылы жақсы мен жаманды ажыратып үйренеді. Мысалы, дәрігер, мұғалім, ана немесе батыр бейнесіне ену барысында бала жауапкершілік пен қамқорлықтың мәнін түсіне бастайды. Мұндай ойындар баланың адамгершілік сезімдерін дамытып қана қоймай, оның сөйлеу мәдениетін, ойлау қабілетін және өзін ұжым ішінде ұстау дағдысын қалыптастырады. Тәрбиеші ойын барысында балалардың қарым-қатынасын бақылау арқылы олардың мінез ерекшеліктерін анықтай алады, бұл болашақ тәрбиелік жұмысты дұрыс жоспарлауға мүмкіндік береді. Ойын әрекеті балалардың эмоциялық күйіне де жағымды әсер етеді, себебі ойын кезінде бала қуаныш сезімін бастан кешіреді, ал жағымды эмоция тәрбиелік ықпалдың тиімділігін арттырады. Ойын арқылы берілген өнеге баланың жүрегіне жеңіл жетеді, өйткені ол оны міндет ретінде емес, қызықты әрекет ретінде қабылдайды. Осы тұрғыдан қарағанда ойын мектепалды тәрбие жүйесінің өзегіне айналуға тиіс маңызды педагогикалық құбылыс ретінде бағаланады.

Қазақ халқының ұлттық тәрбиесінде ойынның алатын орны ерекше болғаны тарихи тәжірибеден анық байқалады, себебі халқымыз бала тәрбиесінде ойынның тек көңіл көтеру құралы емес, ұрпақтың рухани болмысын қалыптастыратын мәдени мұра екендігін терең түсінген. Ұлттық ойындар арқылы балалар тек дене қимылын дамытып қоймай, халықтың дүниетанымын, әдет-ғұрпын, салт-санасын бойына сіңірген. «Асық ату», «Ақсерек-көксерек», «Сақина салу», «Арқан тарту» секілді ойындардың әрқайсысында тәрбиелік мән жатыр, өйткені олар баланы ептілікке, батылдыққа, ұйымшылдыққа және әділдікке баулиды. Мектепалды даярлық тобында ұлттық ойындарды пайдалану баланың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етеді және оның туған халқының мәдениетіне деген құрметін арттырады. Қазіргі жаһандану кезеңінде ұлттық болмысты сақтау мәселесі өзекті болып

отырғандықтан, тәрбиеші ойын арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарды сіңіруді басты назарда ұстауы тиіс. Ұлттық ойындар балалардың бір-бірімен еркін қарым-қатынас жасауына мүмкіндік береді, бұл олардың әлеуметтік бейімделуіне оң әсер етеді. Бала ойын барысында өз халқының дүниетанымымен танысады, ұлттық сөздерді естиді, халықтық тәрбие үлгілерін қабылдайды. Мұндай әрекет баланың тіл байлығын дамытып, ойлау көкжиегін кеңейтеді. Ұлттық ойындардың тағы бір ерекшелігі – олардың қарапайымдылығы мен табиғилығында, сондықтан бала оларды шынайы ықыласпен қабылдайды. Осы себепті мектепалды сынып тәрбиешісі ойын мазмұнын таңдағанда оның тәрбиелік және ұлттық құндылықтық әлеуетіне ерекше мән беруі қажет.

Мектепалды жастағы баланың психологиялық ерекшеліктері ойын әрекетін тәрбиенің басты құралы ретінде қолданудың маңызын одан әрі тереңдете түседі, өйткені бұл кезеңде бала қоршаған ортаны көбіне эмоциялық қабылдау арқылы таниды және нақты әрекет негізінде үйренуге бейім болады. Ғалымдардың пікірінше, мектепалды шақта баланың қиялы ерекше қарқынмен дамиды, ал ойын сол қиялдың жүзеге асуына мүмкіндік беретін негізгі орта ретінде қызмет атқарады. Бала ойында өз арманын бейнелейді, өз әлемін қалыптастырады және шынайы өмірдегі әрекеттерді қайталау арқылы әлеуметтік тәжірибе жинақтайды. Егер тәрбиеші ойын мазмұнын дұрыс ұйымдастыра білсе, онда бала санасына өнегелі әрекеттерді табиғи түрде енгізуге мүмкіндік туады. Ойын кезінде бала достықтың қадірін түсінеді, бір-біріне көмектесуге үйренеді және ортақ мақсатқа жетудің маңызын сезінеді. Мұндай тәжірибе кейін оның шынайы өмірдегі мінез-құлқына ықпал етеді. Баланың адамгершілік қасиеттері құрғақ насихат арқылы емес, эмоциялық әсер арқылы жақсы қалыптасады, ал ойын осы әсерді қамтамасыз ететін қуатты құралдардың бірі болып саналады. Тәрбиеші ойын барысында баланың белсенділігін арттырып қана қоймай, оның бойындағы сенімсіздік пен тұйықтықты жоюға ықпал етеді. Әсіресе ұялшақ балалар үшін ойын қарым-қатынасқа түсудің қауіпсіз кеңістігіне айналады. Сондықтан ойынмен сіңген өнеге баланың болашақ тұлғалық келбетін айқындайтын терең тәрбиелік ықпал ретінде қарастырылуы тиіс.

Тәрбие жұмысында ойын технологияларын жүйелі әрі мақсатты түрде қолдану мектепалды даярлықтағы баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды педагогикалық тетікке айналып отыр, өйткені ойын барысында бала тек білім алып қана қоймай, өмірлік құндылықтарды да меңгереді. Ойын әрекетінің тәрбиелік қуаты оның баланың ішкі әлеміне табиғи жолмен әсер етуінде жатыр, себебі бала ойын кезінде өзін еркін сезінеді және берілген ақпаратты қысымсыз қабылдайды. Мұндай жағдайда тәрбиеші айтқан әрбір өнеге баланың санасында терең сақталып, оның күнделікті мінез-құлқына ықпал етеді. Бала ойын барысында өз әрекетіне жауап беруге, өзгенің пікірін құрметтеуге және ортақ ережені сақтауға үйренеді. Бұл қасиеттер оның болашақ әлеуметтік өміріне қажетті маңызды дағдылар болып табылады. Ойынның тәрбиелік әсері тек ұжымдық қарым-қатынаспен шектелмейді, ол баланың өзін-өзі тануына да мүмкіндік береді. Бала өз қабілетін байқайды, жеңіске жетуге ұмтылады, қиындықты еңсеруге дағдыланады. Осындай әрекеттер арқылы оның ерік-жігері қалыптасады және эмоционалдық тұрақтылығы нығаяды. Тәрбиеші ойын мазмұнын әр баланың ерекшелігіне қарай бейімдей алса, тәрбиелік жұмыстың нәтижесі де әлдеқайда тиімді болады. Осылайша ойынмен сіңген өнеге мектепалды жастағы баланың тұлғалық қалыптасуындағы ең әсерлі әрі өміршең педагогикалық құралдардың бірі болып қала береді.

Қазіргі қоғамдағы рухани құндылықтардың өзгеруі мен ақпараттық кеңістіктің қарқынды дамуы мектепалды жастағы балалар тәрбиесіне ерекше жауапкершілікпен қарауды талап етеді, өйткені бала санасына ерте сіңген әсерлер оның кейінгі дүниетанымының негізіне айналады. Осындай жағдайда ойын технологиялары тәрбие мен оқытуды өзара үйлестіретін тиімді әдіс ретінде маңыздылығын арттыра түседі. Ойын арқылы бала өмірді таниды, адамдар арасындағы қарым-қатынастың мәнін түсінеді және өзін сол қоғамның мүшесі ретінде сезіне

бастайды. Тәрбиеші ойын барысында баланың бойындағы жақсы қасиеттерді байқап, оны дамытуға жағдай жасайды, бұл баланың өзіне деген сенімін күшейтеді. Әсіресе мектепалды кезеңдегі балалар үшін мақтау мен қолдау аса маңызды болғандықтан, ойын әрекеті олардың эмоциялық қажеттіліктерін қанағаттандырады. Ойынмен берілген өнеге баланың жүрегіне жеңіл жетіп, оның мінез-құлқына табиғи түрде енеді. Мұндай тәрбиелік ықпал ұзақ уақыт сақталып, кейінгі оқу кезеңдерінде де өз нәтижесін көрсетеді. Тәрбиеші ойын арқылы баланың шығармашылық қабілетін ашып, оның ойлау еркіндігін қалыптастырады, бұл болашақта дербес тұлға болып қалыптасуына негіз болады. Ойынға негізделген тәрбие баланың мектепке бейімделуін жеңілдетіп қана қоймай, оның өмірге деген жағымды көзқарасын қалыптастырады. Сондықтан ойынмен сіңген өнеге мектепалды тәрбие жүйесінің маңызды рухани-адамгершілік бағыты ретінде бағалануы қажет.

Қорытынды. Ойын мектепалды жастағы баланың табиғи әрекеті бола отырып, оның тұлғалық, рухани және әлеуметтік дамуына терең ықпал ететін ерекше педагогикалық құбылыс ретінде танылады. Ойын арқылы бала қоршаған ортаны танып, өмірлік тәжірибе жинақтайды және адамгершілік құндылықтарды табиғи түрде меңгереді. Тәрбиеші ойын әрекетін дұрыс ұйымдастыра білген жағдайда баланың бойына өнегелі қасиеттерді тиімді сіңіруге мүмкіндік алады. Ойын барысында қалыптасқан достық, сыйластық, жауапкершілік және мейірімділік секілді қасиеттер баланың болашақ өмірінде маңызды рөл атқарады. Ұлттық ойындарды пайдалану арқылы бала туған халқының мәдениеті мен салт-дәстүрін құрметтеуге үйренеді. Осылайша ойынмен сіңген өнеге мектепалды тәрбиенің мазмұнын тереңдетіп, баланың жан-жақты дамуына негіз болатын маңызды педагогикалық құрал ретінде өз құндылығын сақтай береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Gabdulchakov V.F, Shishova E.O., Psychology of Children’s Play, Imagination, Creativity and Playful Pedagogies in Early Childhood Education in Russia//Play and STEM Education in the Early Years: International Policies and Practices. - 2022. - Vol., Is.. - P.65-83.

2. Ерниязов О.Н. Мектепалды даярлық топтары және бастауыш мектеп оқушыларының танымдық процесстерін дамыту ойындары [Текст] : оқу-әдістемелік құрал. – Орал, 2012. – 44 б.

3. Needham M., Kuleimenov D., Soltanbekova A. Sticking and tipping points: a case study of preschool education policy and practice in Astana, Kazakhstan // European Early Childhood Education Research Journal. – 2018. – Vol. 26, No. 3. – P. 432-445. – DOI: 10.1080/1350293X.2018.1463909

Карабаева Мархаба Иркиновна
Учитель начальных классов
КГУ «Специальная школа-интернат № 7»
Туркестанская область, город Туркестан

ВНЕКЛАССНОЕ МЕРОПРИЯТИЕ «МОИ ДРУЗЬЯ»

Цели:

Цель мероприятия: формирование нравственных качеств обучающихся: умение дружить, беречь дружбу, общаться в коллективе. Воспитание доброжелательности, уважения друг к другу.

1. образовательные: приобретение учащимися знаний о правилах общения с друзьями. раскрытие значения дружбы, доброты, отзывчивости в жизни людей.

2. развивающие: развитие уважительного отношения к окружающим, разностороннее развитие личности. развитие познавательной и коммуникативной активности учащихся.

3. воспитательные: развитие нравственного воспитания; формирование толерантного (терпимого) сознания школьников друг к другу; сплочение детского коллектива, развитие у детей чувства взаимопонимания, поддержки.

Ход мероприятия.

Ведущий. Здравствуйте, уважаемые гости, участники игры и болельщики! Добро пожаловать на турнир знатоков и любителей русского языка. Сегодня мы собрались здесь не только для того, чтобы п»соревноваться и определить победителя, но и затем, чтобы ещё раз убедиться в том что «На земле нет ничего ценного чем настоящая дружба»

Звучит музыка. «тренд музыка айдаһар» Выходят участники игры. 3 «А» 3«Ә» 4 «А»

Ведущий. Сегодня своё слово о языке предстоит сказать двум командам. Впереди у них нелёгкая борьба. Победит самая дружная и активная команда. Поэтому будьте взаимно добры и внимательны. В соревновании знания каждого участника важны, каждый проявит себя.

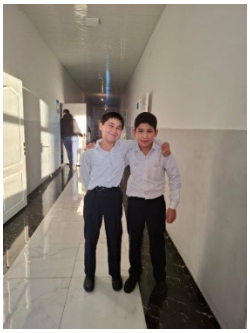
В работе турнира принимает участие справедливое и находчивое жюри. «Ертаева Зульфия» «Назарова Ақмарал»

Начинаем нашу встречу с «ознокомлении этапов»

1) **«Угадай название команды»**
2) «Собери пословицу».
3) «**Друзья познаются в беде ».**
4) **«Расшифруй скороговорку»**
5) «Закон дружбы»

1) **«Угадай название команды»**

1-я команда «Настоящий друг»
2-я команда «Лучший друг»
3-я команда «Верный друг»
Ведущий. Пожелаем командам успеха!

2) Конкурс «Собери пословицу».
1. Нет друга – ищи_____(а нашел береги)
2. Не имей сто рублей_____(А имей сто друзей)
3. Один за всех и _____(все за одного)
4. Человек без друзей_____(что дерево без корней)

3) Конкурс «Друзья познаются в беде» «Вопрос ответ» Викторина
1. Что такое дружба?
2. 2.Ребята у вас есть друзья?
3. А вы себя считаете хорошим другом?
4. Если бы у меня были конфеты , то я _____
5. Если бы мне друг рассказал секрет_____
6. Е
7. А кто друг ?
8. Что такое настоящая дружба

4) Конкурс «Расшифруй сгороворку».
ДЕВОЧКА РОЗА ПОЛИВАЛА РОЗУ

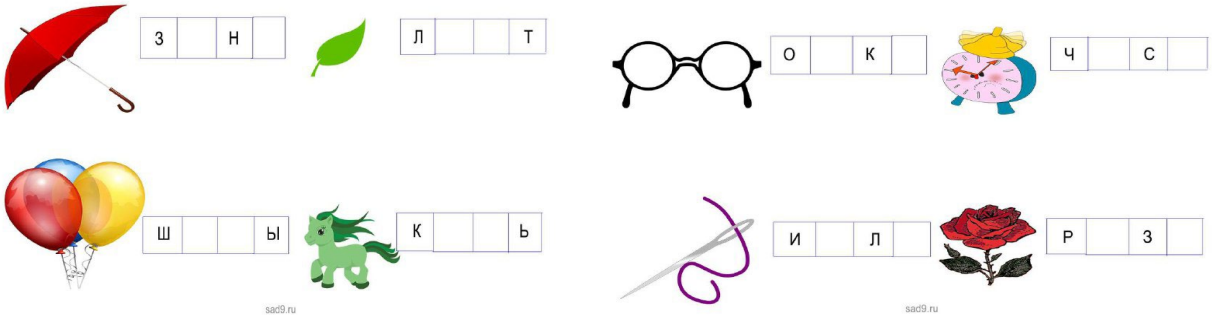
НЕ ИМЕЙ СТО РУБЛЕЙ А ИМЕЙ СТО ДРУЗЕЙ

МОИ ДРУЗЬЯ

Конкурс « Вставь пропущенные буквы»

Конкурс «Законы дружбы»

1. **Помогать друг другу в беде**
2. **Уважать друг друга**
3. **Прощать друг друга**
4. **Предавать друга**
5. **Драться**
6. **Обижать друга**
7. **Злиться на друга**
8. **Защищать друга**

Конкурс «Крепкая дружба»

Наши участники должны показать какими должны быть друзья

Наши участники хотят попрощаться с последним месяцем осени и хотят показатьчто такое крепкая дружба

Ведущий. Вот и закончились наши состязания. Пока жюри будет подводить итоги игры и определять победителя, мы послушаем прекрасную музыку.танец наших ребят

Награждение победителей и участников.

Ведущий. Я поздравляю вас, ребята! Большое спасибо вам за работу.

Сегодняшний конкурс показал, что вы не боитесь трудностей на пути к знаниям. Желаю вам успехов в познании тайн и загадок русского языка!

Турлибаева Айжан Абдумаликқызы[1] – 7М01505 - «Биология педагогтарын даярлау» білім беру бағдарламасының 2 курс магистранты,
Аманша Айдана Азаматқызы[2] - 7М01505 - «Биология педагогтарын даярлау» білім беру бағдарламасы бойынша педагогика ғылымдарының магистрі,
Зияева Гүлнар Керімбекқызы[3] - б.ғ.к., қауымдастырылған профессор
[1,2,3]М.Х.Дулати атындағы Тараз университеті,
Тараз қаласы

ИНТЕГРАЛДЫ ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Аннотация. Мақалада биология пәнін оқыту барысында интегралды танымдық тапсырмаларды қолданудың оқушылардың танымдық дамуына, пәндік құзыреттіліктерінің қалыптасуына және оқу мотивациясына әсері қарастырылады. Зерттеу барысында пәнаралық интеграция негізінде құрылған тапсырмалардың тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жолмен дәлелденді. Алынған нәтижелер оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық қабілет, зерттеушілік дағдыларының айтарлықтай дамығанын көрсетті.

Түйін сөздер: интегралды тапсырмалар, биология, құзыреттілік, танымдық даму, пәнаралық байланыс, зерттеушілік дағды.

Қазіргі білім беру жүйесі оқушылардың тек білім алуымен шектелмей, оны өмірлік жағдаяттарда қолдана алатын тұлға қалыптастыруды талап етеді. Осыған байланысты құзыреттілікке бағытталған оқыту негізгі бағыттардың бірі болып отыр.

Биология пәні оқушылардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыруда ерекше орын алады. Алайда дәстүрлі оқыту әдістері әрдайым оқушылардың танымдық белсенділігін толық қамтамасыз ете алмайды. Осы мәселені шешудің тиімді жолдарының бірі – интегралды танымдық тапсырмаларды қолдану. [3]

Қазіргі білім беру жүйесі XXI ғасыр талаптарына сәйкес оқушының танымдық құзыреттілігін, шығармашылық қабілетін және критикалық ойлауын дамытуға бағытталған. Мұндай мүмкіндікті жүзеге асыратын педагогикалық әдістердің бірі - интегралды (пәнаралық) тапсырмалар. [2]

Зерттеудің мақсаты - интегралды тапсырмалардың оқушылардың танымдық дамуына әсерін ғылыми тұрғыдан талдау және нақты дәлелдермен көрсету.

Пәнаралық интеграция - бұл оқу бағдарламаларының пәндік шекараларын біріктіру арқылы білім мазмұнын үйлестіріп, оқыту үрдісін тереңдету мен дамытуды қамтамасыз ететін педагогикалық процесс. [4]

Ғылыми тұрғыдан пәнаралық интеграция:

- Оқушылардың кешенді ойлауын дамытады;
- Ақпаратты ұйымдастыру және бағалау қабілеттерін жетілдіреді;
- Нақты проблемаларды шешу үдерісін белсендіреді;
- Білім мен дағдыны көпжақты қолдану мүмкіндігін береді.

Интегралды тапсырмалар - бұл бір ғана пән шеңберіне сыймайтын, екі немесе одан да көп пәннің мазмұнын үйлестіріп қолдануға негізделген оқу тапсырмалары. Бұл тәсіл оқушыларды кешенді ойлауға, тәжірибелік жағдайларды шешуге, оқу материалын нақты өмірмен байланыстыруға ықпал етеді. (1-кесте)

Кесте-1 Интегралды тапсырмалардың сипаттамасы

№	Ерекшелік	Мәні
1	Пәндік байланыс	Бірнеше пәннің мазмұнын қамтиды
2	Шынайы жағдайларға сәйкестік	Нақты өмірлік проблемаларға негізделеді
3	Кешенді әрекет	Ойлау, талдау, қорытынды жасау үдерістерін бірлесіп іске қосады
4	Практикалық бағдар	Теорияны практикамен байланыстырады

Зерттеуде келесі негізгі сұрақтар қарастырылады:
1. Интегралды тапсырмалар оқушылардың танымдық дағдыларына қандай әсер етеді?
2. Қандай пәнаралық тапсырмаларды қолдану тиімді?
3. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы қалай өзгереді?

Мәлімет жинау әдістері:
1. Сауалнама - оқушылардың өзіндік пікірлері мен тәжірибелік бағалауы;
2. Бақылау - сыныптағы оқу үрдісі бойынша педагогикалық бақылау;
3. Тестілеу - оқу тиімділігін өлшеу мақсатында тест тапсырмалары;
4. Пәнаралық жобалар - топтық жұмыстың нәтижесін бағалау;

Интегралды тапсырмалар оқушыны белсенді ойлауға ынталандырады. Бұл тапсырмалар арқылы:

- Ақпаратты талдайды;
- Бірнеше пән мазмұнын салыстырады;
- Өздігінен қорытынды шығарады. (2-кесте, 1-сурет)

Кесте-2 Оқушылардың ойлау деңгейінің өзгерісі (эксперименттік деректер)

№	Бағалау көрсеткіші	Бастапқы көрсеткіш (%)	Соңғы көрсеткіш (%)
1	Сыни ойлау	42	68
2	Шығармашылық шешім	35	63
3	Логикалық қорытынды	48	72
4	Проблемалық тапсырмалар шешу	40	70

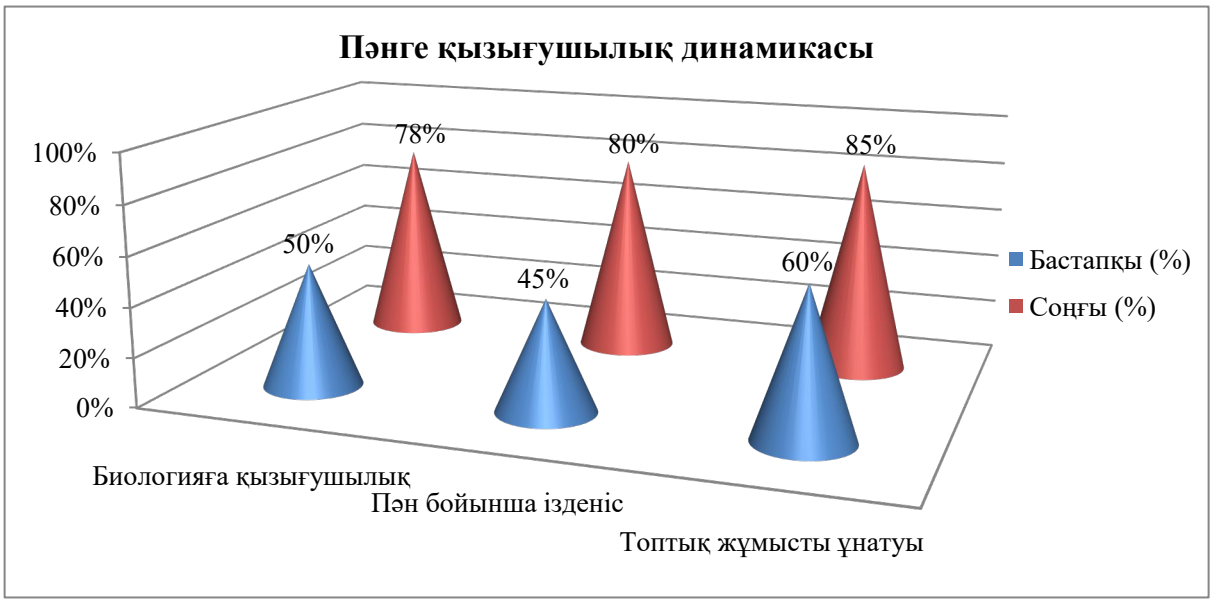
Сурет-1 Эксперименттік деректер бойынша оқушылардың ойлау деңгейінің өзгерісі

Интегралды тапсырмалар енгізілгеннен кейін оқушылардың танымдық дағдылары едәуір жақсарған. [6]

Интегралды тапсырмалар оқу материалын нақты өмірлік жағдайлармен байланыстырғандықтан оқушылардың қызығушылығы артады. (3-кесте, 2-сурет)

Кесте-3 Пәнге қызығушылық динамикасы

№	Бағалау өлшемі	Бастапқы (%)	Соңғы (%)
1	Биологияға қызығушылық	50	78
2	Пән бойынша ізденіс	45	80
3	Топтық жұмысты ұнатуы	60	85

Сурет-2 Пәнге қызығушылық динамикасы

Пәнаралық интеграцияның үлгісіндегі тапсырмалар:

1. Биология + Математика

Мақсат: Генетикалық тәуелділіктерді есептеу

Тапсырма: Төмендегі Punnett квадраты бойынша генотиптердің ықтималдылығын есепте:

	A	**a**
A	AA	Aa
a	Aa	aa

Сұрақ: Егер ата-аналар Aa болса, ұрпақта қандай генотиптер ықтимал?

Шешім:

- AA — 25%
- Aa — 50%
- aa — 25%

Қорытынды: Мұндай тапсырмалар биология мен математиканың бірлескен қолданылуын көрсетеді. [1]

2. Биология + География

Тақырып**:** Экожүйенің климаттық факторларға тәуелділігі. (4-кесте)

Кесте-4 Климат пен биологиялық популяция байланысы

№	Зона	Орташа температура	Популяция өсу қарқыны
1	Тропикалық орман	25–30°C	Жоғары
2	Шөлейт	30–35°C	Төмен
3	Тундра	–5 – +5°C	Орташа

Зерттеу нәтижелерінің мәні:

1. Интегралды тапсырмалар оқушылардың танымдық қабілетін айтарлықтай жақсартады.

2. Танымдық даму көрсеткіштері - логикалық ойлау, шығармашылық шешім, қорытынды жасау - жоғарылайды.

3. Оқушылар пәнге деген қызығушылық пен мотивацияны арттырады.

Шектеулер мен ұсыныстар:

• Интегралды тапсырмаларды енгізу үшін мұғалімдердің кәсіби дайындығы қажет.

• Тиімді бағалау жүйесі құрылуы тиіс.

Пәнаралық (интегралды) тапсырмалар — оқушылардың танымдық дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл тәсіл оқушыны белсенді, өздігінен ойлайтын, ғылыми тұрғыдан дәлелдер қолдана білетін тұлға ретінде қалыптастырады. [7]

Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қорытынды кезеңінде интегралды танымдық тапсырмаларды оқу процесінде қолданудың тиімділігі жан-жақты талданды. Зерттеу нәтижелерінің тиімділігін бағалау барысында оқушылардың пәндік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейі ғана емес, сонымен қатар олардың танымдық белсенділігі, оқу мотивациясы, зерттеушілік қабілеті және пәнаралық байланыстарды қолдану дағдылары қарастырылды.

Зерттеу нәтижелерінің тиімділігін бағалау педагогикалық талдау, салыстырмалы талдау және сандық көрсеткіштерді өңдеу әдістері арқылы жүргізілді. Сонымен қатар алынған мәліметтерді жүйелеу үшін әртүрлі кестелер мен диаграммалар пайдаланылды.

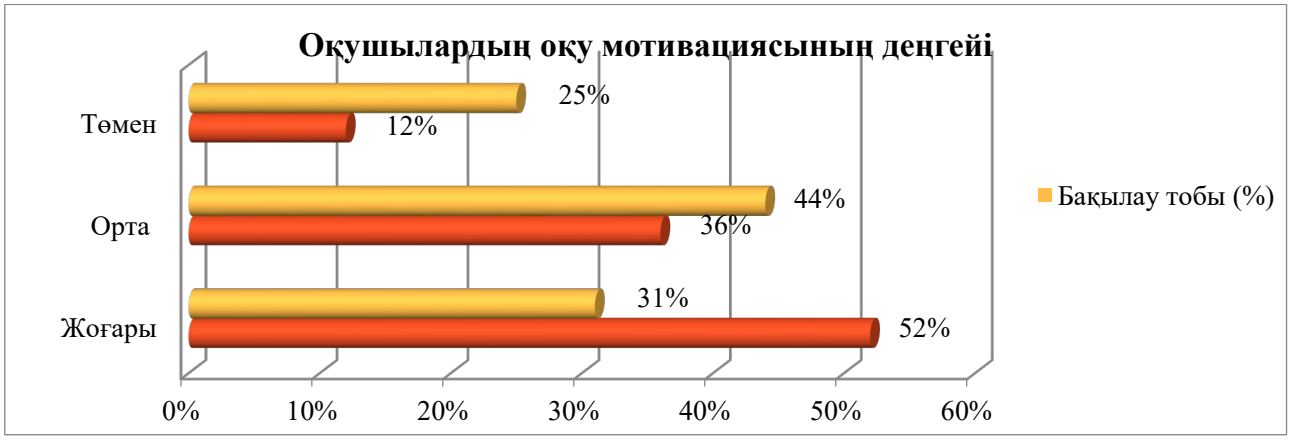
Зерттеу барысында интегралды танымдық тапсырмаларды қолдану оқушылардың оқу әрекетіне оң әсер ететіні анықталды. Эксперименттік топтағы оқушылар оқу процесінде белсенділік танытып, күрделі танымдық тапсырмаларды орындауда жоғары нәтижелер көрсетті.

Оқу мотивациясының өзгеруін бағалау

Интегралды танымдық тапсырмаларды қолданудың тиімділігін бағалау барысында оқушылардың оқу мотивациясының деңгейі зерттелді. Оқу мотивациясы оқушылардың білім алуға деген қызығушылығы мен оқу әрекетіне қатысу белсенділігін сипаттайтын маңызды көрсеткіштердің бірі болып табылады. (5-кесте, 3-сурет)

Кесте-5 Оқушылардың оқу мотивациясының деңгейі

№	Мотивация деңгейі	Эксперименттік топ (%)	Бақылау тобы (%)
1	Жоғары	52	31
2	Орта	36	44
3	Төмен	12	25

Сурет-3 Оқушылардың оқу мотивациясының деңгейі

Бұл көрсеткіштер эксперименттік топтағы оқушылардың оқу мотивациясының айтарлықтай жоғарылағанын көрсетеді. Интегралды танымдық тапсырмалар оқушылардың оқу процесіне қызығушылығын арттырып, олардың білім алуға деген ынтасын күшейтті. [6,7]

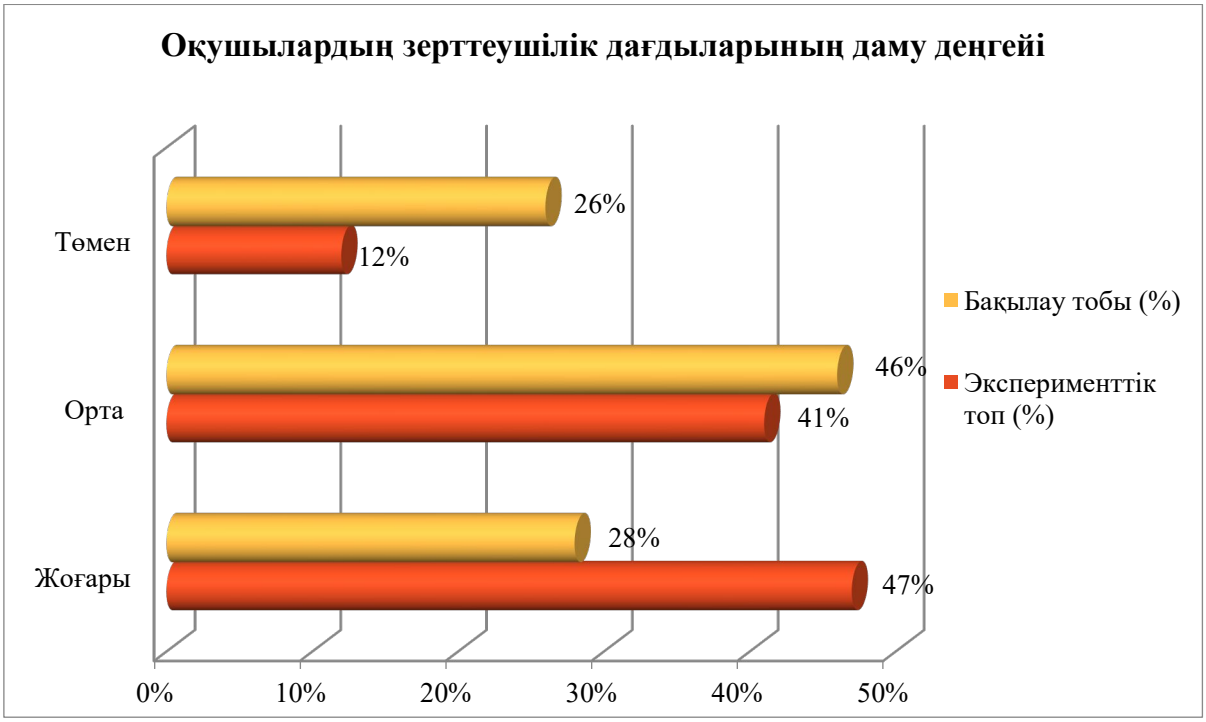
Диаграмма нәтижелері эксперименттік топтағы оқушылардың оқу мотивациясы бақылау тобына қарағанда жоғары екенін көрсетеді.

Зерттеушілік дағдылардың қалыптасуын бағалау

Интегралды танымдық тапсырмаларды қолдану оқушылардың зерттеушілік дағдыларының қалыптасуына да әсер етті. Зерттеу барысында оқушылардың ақпаратты талдау, салыстыру және қорытынды жасау қабілеттері бағаланды. (6-кесте, 4-сурет)

Кесте-6 Оқушылардың зерттеушілік дағдыларының даму деңгейі

№	Деңгей	Эксперименттік топ (%)	Бақылау тобы (%)
1	Жоғары	47	28
2	Орта	41	46
3	Төмен	12	26

Сурет-4 Оқушылардың зерттеушілік дағдыларының даму деңгейі

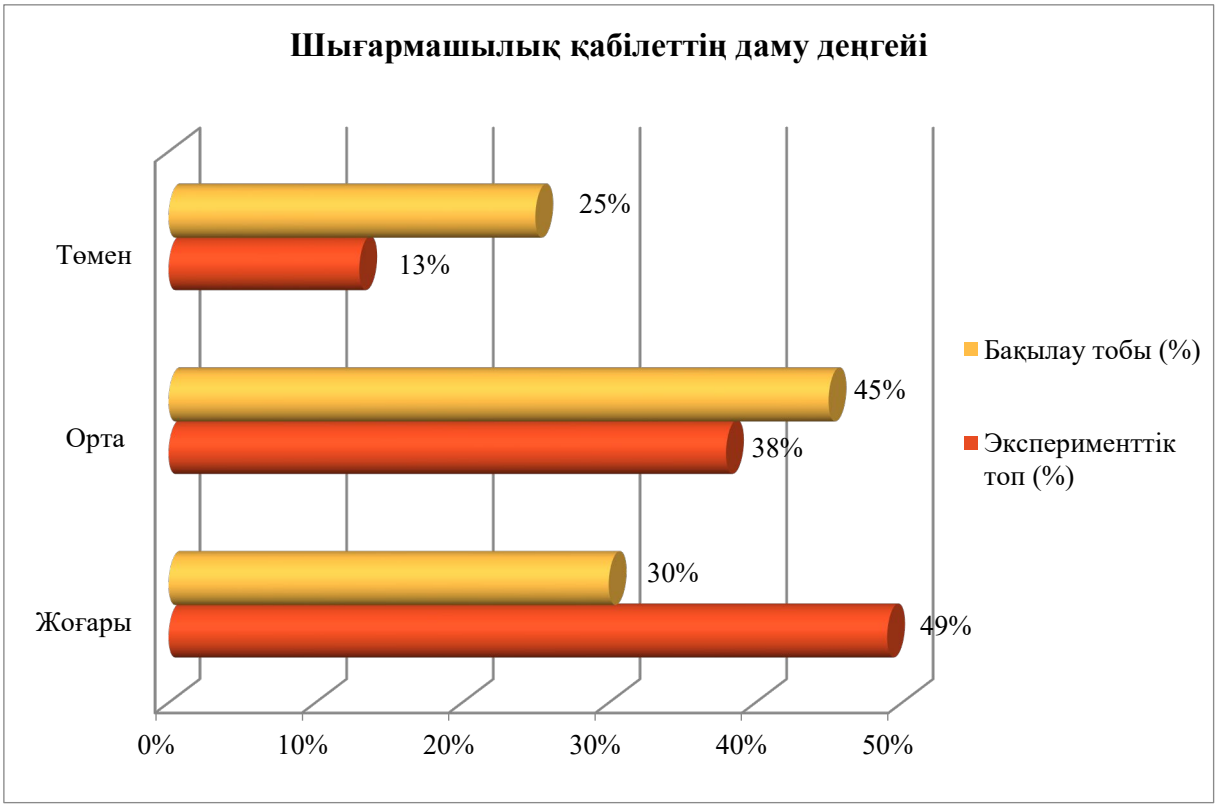
Бұл нәтижелер эксперименттік топтағы оқушылардың зерттеушілік әрекетке бейімділігі жоғары екенін көрсетеді.

Оқушылардың шығармашылық қабілетінің даму көрсеткіштері

Интегралды танымдық тапсырмалар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға да ықпал етті. Оқушылар күрделі тапсырмаларды орындау барысында жаңа идеялар ұсынып, шығармашылық тұрғыдан ойлау қабілетін көрсетті. (7-кесте, 5-сурет)

Кесте-7 Шығармашылық қабілеттің даму деңгейі

№	Деңгей	Эксперименттік топ (%)	Бақылау тобы (%)
1	Жоғары	49	30
2	Орта	38	45
3	Төмен	13	25

Сурет-5 Шығармашылық қабілеттің даму деңгейі

Бұл көрсеткіштер интегралды тапсырмалардың оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуға оң әсер ететінін дәлелдейді.

Зерттеу нәтижелерінің жалпы тиімділігі

Жүргізілген зерттеу нәтижелерін жалпылай отырып, интегралды танымдық тапсырмаларды қолданудың педагогикалық тиімділігі анықталды. (8-кесте)

Кесте-8 Зерттеу нәтижелерінің жалпы тиімділік көрсеткіштері

№	Көрсеткіш	Эксперименттік топ	Бақылау тобы
1	Оқу мотивациясы	жоғары	орта
2	Танымдық белсенділік	жоғары	төмен
3	Зерттеушілік дағдылар	дамыған	жеткіліксіз
4	Шығармашылық қабілет	жоғары	орта

Нәтижелерді ғылыми-педагогикалық талдау

Жүргізілген тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың нәтижелері интегралды танымдық тапсырмаларды қолдану оқушылардың оқу әрекетіне оң әсер ететінін көрсетті. Эксперименттік топтағы оқушылар оқу процесінде белсенділік танытып, білімді шығармашылық тұрғыдан қолдануға бейімділік көрсетті.

Сонымен қатар эксперимент барысында оқушылардың:

– оқу мотивациясы артты;

– зерттеушілік дағдылары қалыптасты;

– шығармашылық ойлау қабілеті дамыды;

– пәнаралық байланыстарды қолдану қабілеті жетілді.

Бұл нәтижелер интегралды танымдық тапсырмаларды оқу процесінде қолдану оқушылардың пәндік құзыреттіліктерін қалыптастырудың тиімді әдістерінің бірі екенін дәлелдейді.

Жүргізілген зерттеу нәтижелерін бағалау интегралды танымдық тапсырмаларды оқу процесінде қолданудың жоғары педагогикалық тиімділігін көрсетті. Мұндай тапсырмалар оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, олардың зерттеушілік, шығармашылық және практикалық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Осыған байланысты интегралды танымдық тапсырмаларды білім беру процесінде кеңінен қолдану оқушылардың пәндік құзыреттіліктерін қалыптастырудың тиімді жолдарының бірі болып табылады.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың теориялық білімді меңгеруімен қатар, оны өмірлік жағдаяттарда қолдана алуы, ғылыми тұрғыдан талдау жүргізуі және функционалдық сауаттылығының қалыптасуы негізгі басымдықтардың бірі болып табылады. Осы тұрғыда интегралды танымдық тапсырмалар оқушылардың зерттеушілік және шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді құралы ретінде қарастырылады. [5]

Зерттеу барысында биология пәнін оқыту үдерісінде интегралды тапсырмаларды қолданудың теориялық негіздері мен әдістемелік ерекшеліктері айқындалып, олардың оқушылардың танымдық белсенділігіне, зерттеушілік дағдыларына және шығармашылық ойлауына ықпалы тәжірибелік-эксперименттік жұмыс арқылы дәлелденді. Нәтижелер интегралды тапсырмалардың оқушылардың талдау, салыстыру, қорытынды жасау және білімді кешенді қолдану қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретінін көрсетті.

Эксперименттік топтағы көрсеткіштердің бақылау тобымен салыстырғанда жоғары болуы интегралды тапсырмалардың тиімділігін нақтылайды. Атап айтқанда, оқушылардың оқу мотивациясы артып, зерттеушілік әрекетке қызығушылығы күшейіп, шығармашылық тұрғыдан ойлау қабілеттері дамығаны анықталды.

Қорыта айтқанда, интегралды танымдық тапсырмаларды жүйелі түрде қолдану оқушылардың зерттеушілік және шығармашылық қабілеттерін дамытудың, сондай-ақ олардың пәндік құзыреттіліктерін қалыптастырудың тиімді педагогикалық тәсілі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбдіхалықова Г.А., Утемисова А.Ж. Жаратылыстану пәндерін интеграциялау тәсілдері. https://bsh.kz/zharatylystanu-p-nderin-integracijala/

2. Жанатбекова Н. Шығармашылық қабілеттілік – даму негізі // Қазақстан мектебі. – 2006. – №2. – 15-17 б.

3. Ахметов Н.К. Оқытудағы интеграциялық процестер: Оқу құралы. – Алматы: Эверо, 2019. – 164 б.

4. Бекетова Р. Биология сабақтарында пәнаралық байланыстарды жүзеге асыру жолдары // Қазақстан мектебі. – 2021. – №4. – Б. 12-15.

5. Құрманбаева А.С. Биологиялық білім берудегі функционалдық сауаттылықты дамыту // Педагогикалық ғылымдар сериясы. – 2020. – №2 (62). – Б. 45-50.

6. Биология: Жалпы білім беретін мектептің 9-10 сыныптарына арналған оқулықтар. Электронды нұсқа [Электрондық ресурс]. – 2019-2020. – URL: https://okulyk.kz (Қаралған уақыты: 12.02.2026).

7. Drake, S. M., Burns, R. «Meeting Standards Through Integrated Curriculum», 2004.

Балашбаева Айжан Азимбековна
Учитель начальных классов, педагог-модератор
IT школа-лицей № 89
Город Шымкент

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация: в статье рассматриваются теоретические и практические аспекты формирования функциональной грамотности младших школьников в условиях современной образовательной среды. Раскрывается сущность функциональной грамотности как интегративного качества личности, включающего читательскую, математическую, коммуникативную и цифровую составляющие. Особое внимание уделяется конструктивистскому подходу, ситуационному обучению, развитию критического мышления и метакогнитивных навыков. Анализируются возможности использования цифровых технологий, геймификации, формирующего оценивания и персонализации обучения. Подчёркивается роль эмоциональной вовлечённости, межпредметной интеграции и сотрудничества с родителями в повышении эффективности образовательного процесса. Представленные в статье положения ориентированы на практическое применение в деятельности учителя начальных классов.

Ключевые слова: функциональная грамотность, младшие школьники, читательская грамотность, критическое мышление, метакогнитивные навыки, цифровая грамотность, геймификация, формирующее оценивание, персонализация обучения, межпредметная интеграция.

Формирование функциональной грамотности младших школьников является одной из ключевых задач современного образования, поскольку именно на начальном этапе обучения закладываются основы способности ребенка применять знания в реальной жизни. В отличие от традиционного понимания грамотности, ограниченного навыками чтения и письма, функциональная грамотность предполагает умение анализировать информацию, интерпретировать её, принимать решения и использовать полученные знания в различных жизненных ситуациях. В условиях стремительного развития информационного общества данная компетенция становится базовой, определяющей успешность личности в будущем.

Современная педагогика рассматривает функциональную грамотность как многокомпонентное образование, включающее читательскую, математическую, естественнонаучную и цифровую грамотность. На уровне начальной школы особое внимание уделяется развитию читательской грамотности как базовой способности работать с текстом. Умение понимать прочитанное, выделять главную мысль, устанавливать причинно-следственные связи формирует основу для дальнейшего обучения. Учителю важно не просто обучать технике чтения, но и развивать осмысленное восприятие текста через вопросы, обсуждения и творческие задания.

Эффективным инструментом формирования функциональной грамотности является использование проблемно-ориентированных заданий, которые требуют от учащихся самостоятельного поиска решений. Такие задания моделируют реальные жизненные ситуации, побуждая детей применять знания в практическом контексте. Например, задачи на планирование времени, распределение ресурсов или анализ простых данных способствуют развитию логического мышления и навыков принятия решений.

Важную роль в формировании функциональной грамотности играет межпредметная интеграция, позволяющая объединить знания из различных областей. Например, при изучении окружающего мира можно использовать математические навыки для обработки данных, а на уроках русского языка – тексты, содержащие научную информацию. Такой подход

способствует формированию целостного восприятия мира и развитию способности применять знания комплексно.

Современные цифровые технологии открывают новые возможности для развития функциональной грамотности. Интерактивные платформы, образовательные приложения и мультимедийные ресурсы делают процесс обучения более наглядным и увлекательным. Использование цифровых инструментов позволяет адаптировать задания под уровень каждого ученика, обеспечивая индивидуальный подход. Однако важно помнить, что технологии должны быть средством, а не целью обучения.

С точки зрения нейропедагогики, формирование функциональной грамотности наиболее эффективно происходит в условиях активной познавательной деятельности, когда ребенок вовлечен в процесс обучения и испытывает положительные эмоции. Использование игровых технологий, элементов геймификации и творческих заданий способствует повышению мотивации учащихся и улучшает усвоение материала. Важно учитывать возрастные особенности детей, их потребность в движении, игре и эмоциональном взаимодействии.

Особое значение имеет развитие метакогнитивных навыков, то есть умения осознавать и контролировать собственную учебную деятельность. Учитель должен формировать у учащихся навыки самооценки, рефлексии и планирования. Например, после выполнения задания дети могут ответить на вопросы: «Что я узнал?», «Что было сложно?», «Как я могу улучшить результат?». Это способствует формированию ответственности за собственное обучение.

В условиях инклюзивного образования формирование функциональной грамотности требует учета индивидуальных особенностей каждого ребенка. Дифференцированные задания, поддержка и адаптация учебного материала позволяют обеспечить доступность образования для всех учащихся. Важно создать благоприятную образовательную среду, в которой каждый ребенок сможет проявить свои способности и добиться успеха.

Сотрудничество с родителями является важным фактором успешного формирования функциональной грамотности. Родители могут поддерживать учебный процесс, создавая условия для чтения, обсуждения и практического применения знаний дома. Совместные проекты, участие в школьных мероприятиях и регулярная обратная связь способствуют укреплению связи между школой и семьей.

Современные исследования в области педагогики подчёркивают, что формирование функциональной грамотности требует перехода от репродуктивного обучения к конструктивистской образовательной модели, в которой ученик выступает активным субъектом познания. В рамках данной модели знания не передаются в готовом виде, а «конструируются» самим учеником в процессе решения познавательных задач, обсуждения и рефлексии. Для учителя начальных классов это означает необходимость создания таких учебных ситуаций, в которых ребёнок не просто воспроизводит информацию, а анализирует, сравнивает, делает выводы и аргументирует свою точку зрения. Подобный подход способствует формированию устойчивых когнитивных структур и развитию критического мышления.

Особое внимание в современных условиях уделяется развитию читательской грамотности нового типа, связанной с работой с различными видами текстов, включая цифровые. Сегодня ребёнок должен уметь не только понимать линейный текст, но и ориентироваться в гипертекстовой среде, анализировать информацию из разных источников, отличать достоверные сведения от недостоверных. Это требует от учителя использования заданий, направленных на сравнение текстов, выявление скрытого смысла, интерпретацию и оценку информации. Важно формировать у учащихся навыки критического чтения, что особенно актуально в эпоху информационной перегрузки.

Одним из перспективных направлений является внедрение сценарного (situational) обучения, при котором учебный материал подаётся через жизненные ситуации. Например, моделирование повседневных задач (покупки в магазине, планирование маршрута,

организация времени) позволяет учащимся применять знания в практическом контексте. Такой подход формирует у детей способность переносить учебные навыки в реальные условия, что является ключевым показателем функциональной грамотности.

Важным компонентом является развитие коммуникативной грамотности, которая включает умение выражать свои мысли, вести диалог, слушать и понимать собеседника. В начальной школе это реализуется через групповые формы работы, дискуссии, ролевые игры и проектную деятельность. Учитель должен создавать условия для активного взаимодействия учащихся, что способствует развитию социальной компетентности и уверенности в себе.

С точки зрения нейропедагогики, значимым фактором является эмоциональная вовлечённость учащихся в учебный процесс. Положительные эмоции усиливают когнитивные процессы, способствуют лучшему запоминанию и повышают мотивацию к обучению. Использование игровых элементов, сюжетных заданий, элементов соревнования и поощрения делает обучение более привлекательным и эффективным. Особенно важно учитывать, что в младшем школьном возрасте игра остаётся ведущей деятельностью, поэтому её интеграция в учебный процесс является необходимым условием успешного обучения.

Отдельного внимания заслуживает развитие цифровой функциональной грамотности, которая включает навыки работы с информацией в цифровой среде, использование образовательных платформ, базовые навыки безопасности в интернете. Важно не только обучать детей использованию технологий, но и формировать ответственное и осознанное отношение к цифровому контенту. Учитель выступает в роли медиатора, направляющего деятельность учащихся в безопасное и продуктивное русло.

Современная школа также ориентируется на развитие гибких навыков (soft skills), таких как критическое мышление, креативность, сотрудничество и адаптивность. Эти навыки тесно связаны с функциональной грамотностью и формируются через активные методы обучения: проекты, исследования, творческие задания. Например, выполнение мини-проектов позволяет учащимся планировать свою деятельность, распределять роли, анализировать результаты и представлять их аудитории.

Не менее важным является использование формирующего оценивания, которое направлено не на фиксацию результата, а на поддержку процесса обучения. Регулярная обратная связь, самооценка и взаимооценка помогают учащимся осознавать свои достижения и зоны роста. Это способствует формированию ответственности за собственное обучение и развитию метакогнитивных навыков.

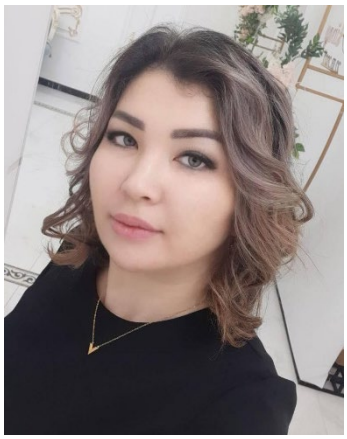
В условиях разнообразия образовательных потребностей особое значение приобретает персонализация обучения, позволяющая учитывать индивидуальные особенности каждого ребёнка. Использование адаптивных заданий, индивидуальных образовательных маршрутов и гибких форм работы обеспечивает более эффективное усвоение материала и развитие функциональной грамотности у всех учащихся, независимо от их стартового уровня.

Таким образом, формирование функциональной грамотности младших школьников представляет собой сложный и многогранный процесс, требующий комплексного подхода. Использование современных педагогических технологий, учет индивидуальных особенностей учащихся и создание благоприятной образовательной среды позволяют эффективно развивать ключевые компетенции, необходимые для успешной жизни в современном обществе.

Список литературы:

1. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. – М.: Интеллект-Центр, 2021. – 544 с.
2. Хуторской А. В. Современная дидактика. – СПб.: Питер, 2021. – 416 с.
3. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Академия, 2021. – 272 с.
4. Асмолов А. Г. Психология личности. – М.: Академия, 2021. – 416 с.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Смысл, 2020. – 352 с.
6. Mayer R. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 320 p.

Алдабергенова Салтанат Жумабековна
Тәрбиеші
“Самұрық” бөбекжайы” КМҚК
Ұлытау облысы, Сәтбаев қаласы

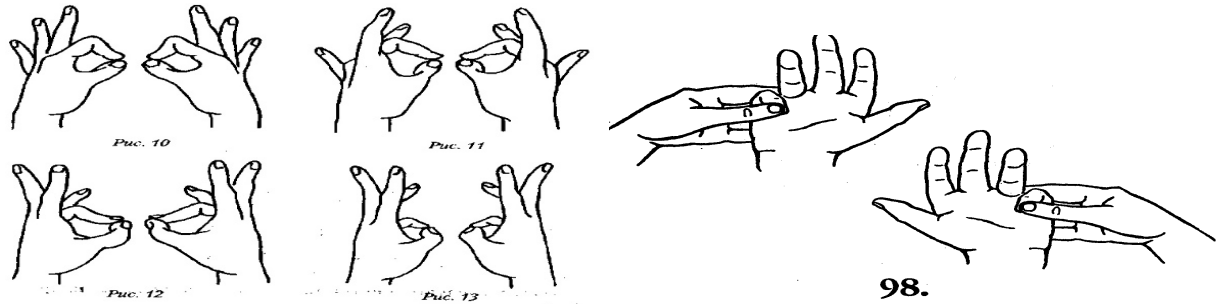

САУСАҚ ЖАТТЫҒУЛАРЫ АРҚЫЛЫ БАЛА ТІЛІН ДАМЫТУ

Мақсаты: Балалардың ұсақ саусақ мотрикаңы дамыту арқылы сөйлеу тілін жетілдіру. Дамытушылық-түзету: Мектепке дейінгі балалардың ықылас зейінін, сөздік қорын, байқампаздығын, есте сақтау, қабылдауын дамытуға, икемділікті арттыру.
Тәрбиелік: Балаларды сурет салуға, қарындашты дұрыс ұстай білуге тәрбиелеу.
Ұйымдастырылған іс -әрекетінің барысы:

Шаттық шеңбері.
Арайлап таң атты
Алтын шуақ таратты
Армысыңба алтын күн.
Армысыңба жер ана
Армысыңба достарым.

Саусақ жаттығулары.

- Бес саусақ бес саусақ шапалақ
- Төрт саусақ төрт саусақ көбелек
- Үш саусақ үш саусақ оукей.
- Екі саусақ, екі саусақ қоян
- Бір саусақ,бір саусақ түшш.

Алақанды соғамыз
Саусақтарды санаймыз.
Алақанды ысқылап,
Шапалақты соғамыз.

Үстел үстіндегі жұмыстар:
1.Балықтардың сүйектерін құрастыру.(таяқшалармен балықтың суретіне түтікшелерге кіргізу).

2.Домалақ шариктерді бала саусағымен тесіктен шығару.
3.Кленка бетіне гуашпен сурет салу.
4.Манкаға геометриялық бұрыштардың суретін салу.
5.Фасольмен сурет бетіне қою.

Жаттамақ (3 бала)
Алан.
Оң қолымда бес саусақ
Сол қолымда бес саусақ
Бесті беске қосқанда
Болып шықты он саусақ.
Данеля.
Мы капусту рубим рубим
Мы морковку трем трем.
Мы капусту солим
Мы капусту жмем-жмем**.**
Аяла
Қуыр-қуыр қуырмаш
Балапанға бидай шаш
Бас бармақ
Балан үйрек
Ортан терек
Шылдыр шүмек
Кішкентай бөбек.
Қортытынды.
Ортада үлкен күн сәулесін төсеп, барлық балаларды отырғызып рожки түтікшелерімен жіпке кіргізу. Күн сәулесін құрастыру.

Әнеш Дінислам Жәнібекұлы
2 курс магистранты
М.Х.Дулати атындағы Тараз университеті,
Тараз қаласы

ШЕЖІРЕ ТАРИХИ ДЕРЕККӨЗ РЕТІНДЕ

Аңдатпа. Бұл мақалада шежіренің тарихи дереккөз ретіндегі маңызы қарастырылады. Қазақ халқының ауызша тарих айту дәстүріндегі шежіренің орны, оның құрылымы, тарихи ақпаратты сақтау ерекшеліктері және ғылыми айналымдағы рөлі талданады. Сонымен қатар шежіренің артықшылықтары мен шектеулері сараланып, оны қазіргі тарих ғылымында қолданудың әдіснамалық мәселелері көрсетіледі. Зерттеу барысында салыстырмалы талдау, тарихи-генетикалық және деректанулық әдістер пайдаланылды. Нәтижесінде шежіренің этникалық, әлеуметтік және саяси тарихты зерттеудегі құнды дереккөз екендігі анықталды.

Түйін сөздер: шежіре, тарихи дереккөз, ауызша тарих, қазақ тарихы, деректану, этногенез.

Кіріспе

Қазақ халқының тарихи жадын сақтауда шежіренің алатын орны ерекше. Шежіре — тек ата-тек тізбегі ғана емес, ол халықтың шығу тегі, ру-тайпалардың қалыптасуы, көшіп-қонуы, әлеуметтік қатынастары мен тарихи оқиғалары туралы мәліметтерді қамтитын күрделі тарихи жүйе. Көшпелі қоғам жағдайында жазба мәдениеті шектеулі болғандықтан, тарихи ақпарат көбіне ауызша дәстүр арқылы ұрпақтан ұрпаққа жеткізіліп отырған.

Қазіргі таңда шежіре тек этнографиялық мұра емес, тарихи дереккөз ретінде де ғылыми қызығушылық тудырып отыр. Әсіресе қазақ қоғамының этникалық құрылымын, ру-тайпалық жүйесін, тарихи тұлғалар арасындағы байланысты зерттеуде шежірелік мәліметтердің маңызы зор.

Соған қарамастан, шежіренің тарихи дерек ретіндегі сенімділігі туралы пікірталастар бар. Кейбір зерттеушілер оны мифологиялық және аңыздық сипаттағы мәліметтерге толы деп есептесе, енді біреулері оны тарихи сананың маңызды көрінісі ретінде қарастырады. Осыған байланысты мақалада шежіренің тарихи дереккөз ретіндегі ерекшеліктері мен ғылыми құндылығын анықтау мақсат етілді.

Зерттеу әдістері (Methods)

Зерттеу барысында бірнеше ғылыми әдіс қолданылды:

• Деректанулық талдау әдісі – шежірелік мәліметтердің мазмұны мен құрылымын зерттеу үшін пайдаланылды.

• Салыстырмалы әдіс – шежірелердегі деректерді жазба тарихи деректермен салыстыру мақсатында қолданылды.

• Тарихи-генетикалық әдіс – ру-тайпалардың шығу тегі мен тарихи дамуын анықтауда пайдаланылды.

• Контент-талдау әдісі – шежірелерде жиі кездесетін тарихи ұғымдар мен оқиғаларды анықтау үшін қолданылды.

Зерттеу нысаны ретінде қазақ халқының дәстүрлі шежірелері, ауыз әдебиеті үлгілері және отандық ғалымдардың ғылыми еңбектері алынды.

Нәтижелер

Зерттеу нәтижесінде шежіренің бірнеше маңызды қызмет атқаратыны анықталды.

1. Тарихи жадты сақтау құралы

Шежіре қазақ қоғамында тарихи ақпаратты сақтау мен жеткізудің негізгі тетіктерінің бірі болған. Онда ата-баба есімдерімен қатар тарихи оқиғалар, көші-қон бағыттары және тайпалық байланыстар сақталған.

2. Этникалық құрылымды анықтаудағы рөлі

Шежірелік деректер қазақ халқының ру-тайпалық құрамын зерттеуде маңызды ақпарат береді. Ұлы жүз, Орта жүз, Кіші жүз құрамындағы тайпалардың таралуы мен туыстық байланыстары шежірелер арқылы анықталады.

3. Әлеуметтік қатынастарды бейнелеуі

Шежірелерде билер, батырлар, хандар туралы мәліметтер жиі кездеседі. Бұл қазақ қоғамындағы әлеуметтік иерархия мен билік құрылымын түсінуге мүмкіндік береді.

4. Шежіренің шектеулері

Зерттеу барысында шежірелердің кейбір бөліктерінде аңыздық және мифологиялық элементтердің кездесетіні анықталды. Кей жағдайда тарихи уақыт пен оқиғалардың дәлдігі сақталмайды. Сондықтан шежірелік мәліметтерді басқа тарихи деректермен салыстыра отырып пайдалану қажет.

Талқылау

Шежірені тарихи дереккөз ретінде қарастыру мәселесі қазіргі тарих ғылымында маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Қазақ қоғамында шежіре тек генеалогиялық мәлімет емес, ұлттық тарихи сананың көрінісі ретінде қызмет атқарған. Оның мазмұнында халықтың дүниетанымы, әлеуметтік құрылымы және тарихи тәжірибесі сақталған.

Кейбір зерттеушілер шежіренің объективтілігіне күмән келтіреді, себебі ауызша таралған ақпарат уақыт өте өзгеріске ұшырауы мүмкін. Дегенмен көптеген жазба деректердің де субъективті сипатта болатынын ескерсек, шежірені толықтай жоққа шығару ғылыми тұрғыдан дұрыс емес.

Қазіргі деректану ғылымында шежірені кешенді түрде зерттеу маңызды. Археологиялық, этнографиялық және жазба деректермен салыстыру арқылы шежірелік мәліметтердің тарихи негізін анықтауға болады. Бұл әсіресе қазақ халқының этногенезі мен дәстүрлі қоғам құрылымын зерттеуде ерекше маңызға ие.

Қорытындылай келе, шежіре қазақ халқының тарихи жадын сақтаған маңызды дереккөздердің бірі болып табылады. Ол этникалық құрылым, ру-тайпалық қатынастар, тарихи тұлғалар мен әлеуметтік жүйе туралы құнды мәлімет береді. Сонымен қатар шежірелерде мифологиялық және субъективті элементтердің кездесуі оларды сын тұрғысынан қарастыруды талап етеді.

Тарих ғылымында шежірені басқа тарихи деректермен қатар кешенді түрде пайдалану қазақ халқының өткенін тереңірек тануға мүмкіндік береді. Сондықтан шежірелік мұраны ғылыми тұрғыдан зерттеу және жүйелеу қазіргі қазақ тарихнамасының маңызды міндеттерінің бірі болып қала береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Артықбаев Ж. Қазақ шежіресі және этникалық тарих. – Астана, 2013.
2. Әбусейітова М. Қазақ халқының тарихи деректері. – Алматы, 2005.
3. Қойгелдиев М. Ұлттық саяси элита. – Алматы, 2004.
4. Тынышбаев М. Қазақ халқының тарихына қатысты материалдар. – Алматы, 1993.
5. Валиханов Ш. Таңдамалы шығармалар. – Алматы, 1985.

Баубекова Гульфия Джапаргалиевна
Математика пәнінің мұғалімі
«Абай атындағы орта мектебі» КММ
Жетісу облысы, Қаратал ауданы

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН КІРІКТІРУ

Математика сабағында ойын элементтерін қолдану – оқушылардың пәнге қызығушылығын арттырып, белсенділігін күшейтетін тиімді әдіс. Ойын арқылы білім алушылар логикалық ойлау, жылдам есептеу, топпен жұмыс жасау және өз ойын дәлелдеу дағдыларын дамытады. Әсіресе бастауыш және орта буын сыныптарында ойын технологиясы оқыту сапасын жақсартуға үлкен ықпал етеді.

Ойын элементтерін кіріктірудің мақсаты:

Оқушылардың математикаға қызығушылығын арттыру;

Сабақтағы белсенділікті күшейту;

Логикалық ойлау мен шығармашылық қабілетті дамыту;

Тез есептеу дағдыларын қалыптастыру;

Топтық жұмыс пен қарым-қатынас мәдениетін жетілдіру.

Сабақта қолдануға болатын ойын түрлері

1. «Кім жылдам?»

Мақсаты: жылдам есептеу дағдысын дамыту.

Мұғалім қысқа есептер береді, оқушылар тез жауап береді.

Мысалы:

25 + 17

48 : 6

9^2

2. «Математикалық домино»

Оқушыларға есеп пен жауап жазылған карточкалар таратылады. Дұрыс жауаптарды сәйкестендіріп, тізбек құрайды.

3. «Сандарды тап».

Интерактивті тақтада немесе қағазда жасырынған сандар беріледі. Оқушылар амалдарды орындап, жасырын санды табады.

4. «Бинго».

Әр оқушыға жауаптары бар кесте таратылады. Мұғалім есептерді оқиды, оқушылар сәйкес жауапты белгілейді.

5. «Сиқырлы қапшық».

Қапшықтан тапсырма жазылған қағаздар алынады. Әр оқушы өз тапсырмасын орындайды.

6. «Математикалық эстафета».

Сынып топтарға бөлінеді. Әр топ мүшесі кезекпен бір есептен шығарып, келесі оқушыға береді.

7. QR-код немесе цифрлық ойындар: Kahoot, Quizizz, Wordwall платформаларын қолдануға болады.

8. «Артық санды тап».

Бірнеше сандар немесе өрнектер беріледі. Оқушылар артық немесе сәйкес келмейтінін табады.

Мысалы: 12, 18, 24, 25, 30. (25 — артық, себебі 6-ға бөлінбейді)

9. «Математикалық лото»

Карточкадағы есептердің жауаптарын тауып, сәйкестендіреді.

10. «Жоғалған таңба»

Өрнектегі амал таңбасы түсіп қалған болады.

Мысалы: 8 □ 2 = 16
Оқушы дұрыс таңбаны қояды.
11. «Сандар пирамидасы»
Төменгі екі санның қосындысы жоғарыдағы санды береді.
Мысалы:
4 5
9
12. «Кім тапқыр?»
Логикалық сұрақтар қойылады.
Мысалы: «Бір жылда неше айда 28 күн бар?»
(Барлық айда)
13. «Қазына іздеу»
Сынып ішінде есептер жасырылады. Әр дұрыс жауап келесі тапсырмаға жол ашады.
14. «Математикалық футбол»
Екі топ жарысады. Әр дұрыс жауап — «гол».
15. «Математикалық пазл»
Есептерді шығарып, бөліктерден сурет құрастырады.

Қимылды ойындар:
«Тірі сандар» — оқушылар сандар жазылған қағазбен дұрыс ретке тұрады;
«Бұрыштарға бөліну» — жауапқа қарай сынып бұрышына бару;
«Қол шапалақ» — дұрыс жауап санына сәйкес шапалақтау.
Рөлдік ойындар: «Дүкен», «Банк», «Саяхат», «Құрылысшы»
Бұл ойындар әсіресе мәтіндік есептерде тиімді қолданылады

Ойын элементтерін кіріктіру кезеңдері:

Сабақ кезеңі	**Қолданылатын ойын**
Ұйымдастыру	«Шаттық шеңбері», логикалық сұрақ
Үй тапсырмасын тексеру	«Кім тапқыр?»
Жаңа тақырып	Рөлдік немесе зерттеу ойыны
Бекіту	«Бинго», «Домино»
Қорытынды	«Бағдаршам», «Стикер» әдісі

Артықшылықтары: Сабақ қызықты өтеді; Оқушының қорқынышы азаяды; Өздігінен ізденуге үйренеді; Білімді жеңіл қабылдайды;Сабақтағы тәртіп пен ынтымақтастық артады.

Математика сабақтарына ойын элементтерін тиімді кіріктіру – білім сапасын арттырудың заманауи жолдарының бірі. Ойын арқылы оқушылар математикалық ұғымдарды жеңіл меңгеріп, пәнге деген оң көзқарас қалыптастырады. Сондықтан мұғалім сабақ мақсатына сәйкес ойын түрлерін орынды пайдалана білуі қажет.

Журналдың құрылтайшысы және иесі:
«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығы.

Журнал 2025 жылдың қараша айынан бастап жарық көруде.
Басылым 1 айда 4 рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитеті 2025 жылғы 28 қазандағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ35VPY00132871 берілген.

Құрметті оқырмандар мен авторлар!
Журналда жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын білдірмейді.
Фактілер мен мәліметтердің анықтығына, сондай-ақ стилистикалық қателерге авторлар жауапты.
Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Мекенжайы:
100012, Қарағанды қ.,
Н. Назарбаев даңғ., 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Басуға 7.05.2026 ж. қол қойылды.

Пішім 60*90 1/8
ш.б.т. - 26. RISO басылым.
Таралымы - 50 дана.

«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығының полиграфиялық қызметтер бөлімінде басылып шығарылды.

Учредитель и собственник журнала:
Научно-методический центр «KEMENGER», относящийся к индивидуальному предпринимателю «BAYANDY».

Журнал издается с ноября 2025 года.

Периодичность выпуска — 4 раза в месяц.
Журнал выдан комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан
№ KZ35VPY00132871 о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 28 октября 2025 года.

Уважаемые читатели и авторы!
Опубликованные в журнале материалы не отражают точку зрения редакции.
Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях, а также за стилистическиеошибки несут авторы.
Перепечатка материалов, опубликованных в журнале, допускается только с согласия редакции. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы.

Наш адрес:
100012, г. Караганда,
пр. Н. Назарбаева, 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Подписано в печать7.05.2026 г.

Формат 60*90 1/8
усл.печ.л. - 26. Печать RISO.
Тираж - 50 экз.

Отпечатано в полиграфическом отделе НМЦ «KEMENGER» ИП «BAYANDY».

Ж.Ж.Руссо
Ұстаз – ұлы есім

Мағжан Жұмабаев
Ұстаз болу – өз уақытын аямау,
өзгенің бақытын аялау.

Ахмет Байтұрсынов
Қазақтың тағдыры, келешекте ел болуы да мектебінің қандай негізде құрылуына барып тіреледі. Мектебімізді таза, берік һәм өз жанымызға /қазақ жанына/ үйлесетін негізде құра білсек, келешегіміз үшін тайынбай-ақ серттесуге болады.

М.Әуезов
Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады.

Ы.Алтынсарин
Жай мұғалім хабарлайды,
Жақсы мұғалім түсіндіреді,
Керемет мұғалім көрсетеді.
Ұлы мұғалім шабыттандырады.

Абай
Мұғалімге сөз өз ойын сапырылыстырып айту үшін берілмейді, басқаның ойына қозғау салу үшін беріледі.

Ұстаз – ұлттың шамшырағы

Мектептің жүрегі – ұстаз. Ұстаз біліммен ғана емес, жүрек жылуымен, мейірімімен, ұстанымымен шәкіртке жол сілтейді. Шын мәнінде, қандай мұғалім болса – болашақ та сондай.

Ұстаздың әр сөзі, әр қадамы – баланың болашағына жазылған тағдыр іспетті. Сондықтан да ең басты байлық – білімді, жан-жақты, әдістемені терең меңгерген, әр баланың жүрегіне жол таба алатын мұғалім.

Жақсы мұғалім – жай ғана маман емес, ол – тәрбиелеуші, шабыттандырушы, бағыт беруші. Ұстаз – уақыттан озып жүретін адам. Оның бүгін еккен дәні – ел ертеңінің жемісі.

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.

ҰСТАЗДЫҚ — ЖАНҒА ЖАРЫҚ, БОЛАШАҚҚА БАҒЫТ БЕРЕТІН ӨНЕР!